Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ◆ 1967 йил 23 май, сешанба ◆ № 119. (13.679). ◆ БАҲОСИ 2 ТИЙИН

Юксак мукофот

СССР Ёзувчилар союзининг Улуғ Октябрь социалистик революцияси идеяларини ифодаловчи совет адабиётини ривожлантиришдаги хизматлари учун ҳамда коммунистик қурилишга ва совет халқининг фашизм устидан қозонган ғалабасига совет ёзувчилари қўшган ҳиссасини тақдирлаб, СССР Олий Совети Президиуми СССР Ёзувчилар союзини Ленин ордени билан мукофотлади.

(ТАСС).

АНДИЖОНЛИКЛАР ЎЗ СЎЗЛАРИ УСТИДАН ЧИҚМОҚДАЛАР

АНДИЖОН, 22 май. (ЎзТАГ). Андижон областининг қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари юбилей йилида 820 минг тонна пахта, 4 минг тонна пилла, ўн минглаб тонна гўшт, сут етиштириш мажбуриятини олдилар. Бутун Андижон районидаги Киров номли колхозда бўлиб ўтган кенгашда область қишлоқ хўжалик ходимлари ана шу марраларни албатта эгаллашга тайёр эканликлари ҳақида гапирдилар. Андижонликлар бу йил баҳорда областда юз берган ноқулай об-ҳаво шароитига қарамай, Ватанга берган ўз сўзлари устидан чиқишга қарор қилдилар.

Кенгашда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов нутқ сўзлади.

Кенгаш ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзолари Р. Қурбонов, Н. М. Матчонов, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари А. Р. Хўжаев қатнашдилар.

СОВЕТ ЁЗУВЧИЛАРИНИНГ СЪЕЗДИ

МОСКВА, 22 май. (ТАСС). Бугун катта Кремль саройида СССР Ёзувчиларининг тўртинчи съезди очилди. Мажлислар залида мамлакатимиздаги барча миллий адабиётларнинг вакиллари, совет маданияти арбоблари, жамоатчилик вакиллари, чет эллик меҳмонлар ўтирибдилар.

Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косигин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорний, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, Ю. В. Андропов, И. В. Капитонов, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев ўртоқлар ҳукумат ложаларига чиққанларида делегатлар ва меҳмонлар уларни гулдурос қарсаклар билан кутиб олдилар.

Съездни СССР Ёзувчилар союзи правлениесининг биринчи секретари К. А. Федин очди. К. А. Федин III съезд билан IV съезд ўртасидаги даврда вафот этган ёзувчиларнинг номларини тилга олади. Залдагилар ўринларидан туриб, бир минутлик сукут ичида уларнинг хотирасини ҳурмат билан эсга олдилар.

Съезднинг президиуми ва иш олиб борувчи бошқа органлари сайланади.

КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси ғоят баланд руҳ билан съезднинг фахрий президиумига сайланади.

Съезд қуйидаги кун тартибини тасдиқлайди.

1. «Коммунистик жамият қурилишида совет адабиёти» — К. А. Фединнинг кириш сўзи; проза тўғрисида — Г. М. Марков; поэзия тўғрисида — М. А. Дудин; драматургия ҳақида — А. Д. Салинский; танқид ҳақида — Л. Н. Новиченко; болалар ва ўсмирлар адабиёти тўғрисида — С. В. Михалков; союзнинг ташкилий-ижодий фаолияти тўғрисида К. В. Воронковнинг докладлари.

2. Марказий ревизия комиссиясининг доклади — докладчи Г. Д. Гулиа.

3. СССР Ёзувчилар союзи уставига киритиладиган ўзгартишлар тўғрисида доклад — докладчи П. У. Бровка.

4. Раҳбар органларни сайлаш.

К. А. Федин съездга чет эллардан кўп меҳмонлар келганлигини айтади. У, курашаётган Вьетнам адибларининг номларини тилга олганида залдагилар айниқса кучли қарсак чаладилар.

Делегатлар ва меҳмонлар КПСС Марказий Комитетининг съездга йўллаган табригини зўр эътибор билан тингладилар. П. Н. Демичев бу табрикни ўқиб берди.

Шундан кейин СССР Ёзувчилар союзи правлениесининг биринчи секретари К. А. Федин кириш нутқи сўзлайди. «Замонавийлик ва проза проблемалари» тўғрисида доклад қилиш учун СССР Ёзувчилар союзи правлениесининг секретари Г. М. Марковга сўз берилади. Съезднинг кечки мажлиси М. А. Дудиннинг совет поэзияси ҳақидаги доклади билан очилди. (ТАСС).

СССР ЁЗУВЧИЛАРИНИНГ ТЎРТИНЧИ СЪЕЗДИГА

Қадрли ўртоқлар!

Бугун кўп миллатли совет адабиётининг ҳаётида улкан кундир — СССР ёзувчиларининг тўртинчи Бутуниттифоқ съезди ўз ишини бошламоқда. Бу съезд социалистик реализм адабиётини ривожлантиришда муҳим босқич бўлиб, жамиятимизнинг бутун маънавий ҳаётида катта воқеадир.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети съезд делегатларини, совет ижодкор интеллигенциясининг жанговар отряди бўлган барча ёзувчиларни самимий табриклайди.

Бу йил Совет кишилари ва бутун прогрессив инсоният Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 50 йиллигини нишонлайдилар. Мамлакатимизнинг халқлари ярим аср илгари ленинчи Коммунистик партия раҳбарлигида зафарли пролетар революцияси байроғини баланд кўтардилар ва социализм қуриш йўлига ўтдилар. Октябрь ғалабаси билан жаҳон тарихида янги давр — меҳнаткашлар оммасининг асл орзу-тилаклари ва ниятларини рўёбга чиқарувчи чинакам инсоний ижтимоий тузумни вужудга келтириш даври бошланди.

Совет халқига жуда кўп тўсиқ ва қийинчиликларни бартараф қилиш, Октябрь ғалабаларини, коммунизм идеалларини қўлга қурол олиб қаттиқ туриб ҳимоя қилишга тўғри келди. Ҳозирги пайтда экономика, фан ва маданият соҳасида олдинги марраларни эгаллаб турган қудратли социалистик давлатнинг вужудга келтирилганлиги ишчилар, деҳқонлар, зиёлиларнинг, бутун халқимизнинг мислсиз жасоратидан далолат беради.

Бу жасорат совет адабиётининг энг яхши асарларида ўзининг ёркин ифодасини топди. Бу адабиёт тарихнинг ҳамма босқичларида — тинч бунёдкорлик йилларида ҳам, уруш йилларида ҳам қаҳрамонона даврнинг ҳаққоний солномаси бўлди, янги жамият ғалабаси учун курашда актив қатнашиб, янги кишини шакллантириш, камолатга эриштиришнинг қудратли воситаси бўлди. Совет адабиёти даврнинг буюк ҳақиқатини юксак бадиий маҳорат билан яққол очиб берди ва биз борган йўл миллионларча меҳнат аҳлининг туб манфаатларига муносиб эканлигини кўрсатди. Биз синаб кўрилмаган ана шу йўлда катта ғалабалар қувончини татиб кўрдик, биз жудолик, вақтинча муваффақиятсизликлар ва хатоларга ҳам дучор бўлган эдик. Аммо тарих Коммунистик партиямиз, бизнинг халқимиз танлаб олган йўл янги жамият қурилишининг бирдан-бир тўғри ленинча йўли эканлигини тасдиқлади. Адабиёт ҳам бу йўлни ўз халқи билан бирга шараф билан босиб ўтди.

Тарихнинг кескин бурилиш пайтларида, революция ўти ичида вужудга келган совет адабиёти инсониятнинг бадиий маданияти тараққиётида янги босқични очиб берди. Совет адабиётининг халқаро аҳамияти ва нуфузи шу билан белгиланадики, у жамиятни революцион тарзда ўзгартириш, социализм учун курашнинг жаҳоншумул тарихий тажрибасини акс эттирди, коммунизмнинг юксак идеяларини, озодлик, тинчлик ва тараққиёт идеяларини ҳамиша кишилар орасига ёйди. Революцион-инсонпарварлик, бунёдкорлик пафоси билан суғорилган инсоннинг чексиз имкониятларига ишонган совет адабиёти буржуазиянинг тушкун санъатига қарама-қарши турибди.

Рус ва жаҳон маданиятининг энг яхши традицияларини мерос қилиб олган ва бойитган социалистик реализм адабиётининг вужудга келтирилганлиги совет тузумининг ҳаётбахш кучини ёркин исбот этувчи далилдир.

Адабиётимизнинг принципиал жиҳатдан янги хусусияти яна шундан иборатки, у кўп миллатли адабиёт сифатида ривожланмоқда. Совет Иттифоқидаги ҳар бир халқнинг ўзига хос тарихий йўлини акс эттираётган барча миллий маданиятларнинг прогрессив традицияларини ва илғор тажрибасини қабул қилиб олмоқда. Ленинча миллий сиёсатнинг тантанаси, туб манфаатларнинг муштараклиги, халқларнинг дўстлиги ва қардошлиги миллий адабиётларнинг равнақ топиши учун асосдир. Идеаллар ва мақсадларнинг бирлиги, традициялар ва формаларнинг хилма-хиллиги миллий адабиётлар учун характерли бир нарсадир. Мамлакатимиздаги барча халқлар адабиётларининг қардошлик руҳини янада мустаҳкамлаш, уларнинг бир-бирларини бойитиши объектив қонуният бўлиб, коммунистик келажак маданиятини муваффақиятли суратда барпо этишнинг муҳим шартидир.

Социалистик воқелик, коммунизм идеалларини турмушга татбиқ этиш учун кураш санъаткорнинг янги типини, актив жамоат арбобини, гражданини, курашчини шакллантирди. Совет ижодкор интеллигенцияси халқ орасидан чиққан бўлиб, унинг ажралмас, таркибий қисмидир.

Партия, халқ жамият моддий ва маънавий ҳаётининг ҳамма соҳаларида умумий юксалишни акс эттираётган совет адабиётининг муваффақиятларига муносиб баҳо бермоқдалар. Ёзувчиларнинг III Бутуниттифоқ съездидан кейинги йилларда ҳамманинг таҳсинига сазовор бўлган кўпгина талантли асарлар яратилди. Бадиий сўз усталари социалистик реализм санъати традицияларини ривожлантириб, воқелигимизнинг бутун бойлигини очиб беришга, совет кишиларининг иш ва ўйларини ҳаққоний ва ёркин тасвирлаб беришга интилмоқдалар. Адабиёт ҳаётдаги янги процесслар ва янги ҳодисаларга, коммунистик қурилиш жараёнида вужудга келаётган проблемаларга тобора кўп мурожаат қилмоқда.

Биз ҳозирги кунда эришган тарихий маррадан назар солганимизда ҳал этилмаган масалалар, камчиликлар ва адабиётни ривожлантиришдаги айрим нотўғри тенденциялар ҳам кўзга яққол ташланади. Биз ана шу камчилик ва нотўғри тенденцияларни бартараф қилмоғимиз зарур. Афсуски, бизда ғоявий ва бадиий жиҳатдан тўла қимматга эга бўлмаган ҳамда тарихимизни ва ҳозирги замонни юзаки, бир томонлама акс эттирадиган асарлар ҳам пайдо бўлмоқда. Партия, совет жамоатчилиги ёзувчиларнинг эътиборини шунга жалб этиб, ғоявий-бадиий критерийларнинг аниқ бўлиши учун, санъаткорнинг синфий позицияси равшан бўлиши учун, юксак эстетик талабчанлик учун кураш олиб бормоқдалар. Партия адабиётимизнинг, бутун санъатимизнинг коммунизм қурилишига янада муваффақиятли ёрдам беришига, янги кишини ғоявий ва ахлоқий жиҳатдан тарбиялаш жараёнига активроқ таъсир кўрсатишига интилмоқда.

Коммунистик партия КПСС XXIII съездида қабул қилинган ва социал-иқтисодий процессларга раҳбарликнинг ленинча принципларини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш, ишлаб чиқариш муносабатларини ва социалистик демократияни янада такомиллаштиришга қаратилган йўлни изчиллик билан амалга оширмоқда. Биз ҳаётни доим ҳаракат ва истиқболда, реал мураккаб ҳолатида кўришимиз, меҳнаткашларнинг кайфиятларини, уларнинг эҳтиёж ва интилишларини билишимиз керак. Ҳозирги пайтда воқеликни билиш ва ўзгартиришда фаннинг, марксча-ленинча назариянинг роли, адабиёт ва санъатнинг роли айниқса каттадир.

Замонамизни, янги жамиятни барпо этишнинг ҳозирги босқичини бадиий билиш — совет адибларининг биринчи навбатдаги вазифаларидан биридир.— Замонамизга мурожаат қилиш санъаткорни ғоявий ва эстетик жиҳатдан бойитади, унинг фикр доирасини кенгайтиради, ўз истеъдодини рўёбга чиқаришига ёрдам беради.

Санъат инсон ҳаётининг энг нозик доираларига кириб боради, унинг фикр, туйғу ва характерининг бутун тузилишини шакллантиришга ёрдам беради. Ёзувчилар коммунизм қурувчиларини янги иш ва зафарларга илҳомлантиришлари, ижодкорлик, ташаббускорлик руҳини, Улуғ Октябрь идеалларини рўёбга чиқариш учун жавобгарлик туйғуларини ривожлантириши лозим.

Меҳнаткашларни ватанпарварлик ва интернационализм руҳида тарбиялаш — адабиётнинг жанговар вазифасидир. Совет кишиларининг ватанпарварлиги давлатимизнинг ҳозирги дунёдаги тарихий ролини, социализмнинг буюк афзалликларини чуқур тушунишга асосланади. Адабиёт кишининг коммунизм идеялари тантанасига бўлган ишончини, унинг социалистик Ватанимизга чексиз муҳаббатини мустаҳкамлайди. Адабиёт ёшларимизни халқимиз жуда кўп куч сарф қилиб, машаққат ва қийинчиликларни бошдан кечириб эришган ғалабаларимиз ва ишларимиз учун фахрланиш руҳида тарбиялаши, ёш авлодда янги жамият қуриш учун курашувчиларга хос хислатларни чиниқтириши керак.

Ҳозирги кунда совет адабиётининг таъсир доираси мисли кўрилмаган даражада кенгайди. Китоб ҳар бир оиланинг, ҳар бир уйнинг мулки бўлиб қолди. Ёзувчи театр, кино, радио, телевидение ёрдамида кўп миллионли китобхонларга мурожаат қилиш имкониятига эга бўлмоқда. Бу эса, ёзувчининг ролини ва ўз ижоди учун, ўз асарларининг ғоявий йўналиши ва бадиий савияси учун жавобгарлигини янада кўпроқ оширади.

Миллионларнинг ақл-идроки ва қалбини эгаллаш учун ҳозирги пайтда олиб берилаётган курашда совет адабиёти олдида масъулиятли вазифалар турибди. Совет адабиёти бутун дунёда социализмнинг тарихий ғалабалари, коммунизмнинг порлоқ ва олижаноб идеалларининг жарчиси ва пропагандисти бўлиб майдонга чиқмоқда. КПСС Марказий Комитети совет ёзувчилари буржуа идеологиясига ҳужумни янада кенг авж олдирадилар, антикоммунизм байроқдорларига, марксизмни ҳар қандай йўллар билан ревизия қилувчилар ва вульгарлаштирувчиларга зарба берадилар, душман пропагандаси тўғри йўлдан оздириб қўйган кишиларнинг тўғри йўлни топиб олишларига ёрдам беради, деб ишонч билдиради.

Жаҳон демократик жамоатчилиги совет ёзувчиларининг халқаро майдондаги актив фаолиятига, уларнинг халқлар томонидан олиб борилаётган озодлик курашига, фашизмга, империалистик реакцияга, мустамлакачилик асоратига қарши олиб борилаётган курашга қўшаётган ҳиссаларига юксак баҳо берди ва буни муносиб суратда тақдирлади. Америка империализми халқаро жандарм сифатида ҳаракат қилиб, қаҳрамон Вьетнамга қарши разил уруш олиб бораётган ҳозирги кунда ҳам совет ёзувчиларининг нуфузли овози агрессорларнинг жиноятларини қаҳр-ғазаб билан қоралаётган ер юзидаги барча софдил кишиларнинг овозига қўшилиб кетмоқда.

Жаҳон адабиётининг барча соғлом кучлари ҳозирги пайтда тинчлик ва социал тараққиёт байроғи остида бирлашмоқдалар. Ана шу жипслашувга актив ёрдам кўрсатиш — совет ёзувчиларининг бурчидир. Биз, буржуача ҳаёт шаклини, инсониятга душманлик идеологиясини фош қилиб ташлаётган, тинчлик, демократия ва тараққиёт учун актив кураш олиб бораётган инсонпарвар санъаткорларни табриклаймиз.

Социалистик санъат — жаҳон бадиий тараққиётининг асосий кучидир. Бу санъатнинг таъсирини кучайтириш, социалистик реализм позицияларини, социализм мамлакатлари адабиётининг ҳамдўстлигини мустаҳкамлаш — ҳозирги бадиий ҳаётнинг муҳим ва самарали тенденциясидир.

Марксча бадиий танқид адабиётни юксалтириш процессига партиявий таъсирнинг қудратли воситаси, меҳнаткашларни эстетик тарбиялаш ишидаги жиддий кучдир. Принципиаллик, ғоявий муросасизлик, илмий жиҳатдан асослаб бериш, объективчилик, санъатнинг мураккаб ҳодисаларига оқилона ёндошиш, талантга эҳтиёткорлик билан муносабатда бўлиш — доим марксча бадиий танқидга хос хусусият бўлиши лозим. Худди ана шундай танқид санъаткор ва кенг китобхонлар ўртасида обрў ва ҳурматга сазовор бўлиши мумкин.

Партия кўп миллатли совет адабиётининг барча отрядларини бирлаштирган СССР Ёзувчилар союзининг фаолиятига катта аҳамият беради. СССР Ёзувчилар союзи принципиал партиявий асосда ижодий кучларни жипслаштириш соҳасида бундан буён ҳам иш олиб бориши, туб ғоявий-ижодий проблемалар юзасидан коллектив фикрни ишлаб чиқиши, ёзувчиларни ғоявий жиҳатдан чиниқтиришга, уларда марксча-ленинча дунёқарашни шакллантиришга ёрдам бериши, ёш ёзувчиларга алоҳида эътибор билан қараши керак.

Ёзувчилар ташкилоти бундан буён ҳам совет адабиётининг партиявийлиги, халқчиллиги, ғоявий асосларининг барқарорлиги учун курашувчиларнинг ижодий союзи сифатида ҳаракат қилмоғи керак.

Социалистик жамиятда ёзувчи юксак вазифаларни бажариши керак. Советлар мамлакатининг адиби бўлиш — ҳамиша ва ҳамма жойда партиянинг саботли курашчиси бўлиб қолиш, коммунистик бунёдкорлик қаҳрамонларини очиб бериш, буржуа идеологиясининг ҳар қандай кўринишларига қарши шафқатсиз кураш олиб бориш демакдир.

Советлар мамлакатининг адиби бўлиш — замон нафасини сезгирлик билан ҳис этиш, халқ билан бирга жангга ва қурилишга бориш, халқнинг ишлари ва ташвишлари билан бирга яшаш, ўз қобилияти ва маҳоратини, қалбининг бутун ҳароратини халққа бағишлаш демакдир.

Советлар мамлакатининг адиби бўлиш — ўз сўзи билан кишини руҳлантириш, унда юксак фикр ва туйғуларни вужудга келтириш, унга қувонч ва эстетик завқ бағишлаш демакдир.

Бундан буён СССР Ёзувчилар союзининг байроғида Ленин ордени порлаб туради. Бу — социалистик реализм адабиётининг катта хизматларини, унинг коммунистик қурилишга ва халқимизнинг фашизм устидан қозонган ғалабасига қўшган ҳиссаси бутун халқ томонидан тақдирланганлигини исбот этувчи далилдир. КПСС Марказий Комитети барча совет ёзувчиларини юксак мукофот билан самимий муборакбод қилади.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети улуғ Ватанимизнинг ёзувчилари бундан буён ҳам коммунизм қурилишининг актив қатнашчилари бўлиб қолавередилар, халқ учун янада зўр ғайрат билан меҳнат қилиб, янгидан-янги ижодий муваффақиятларга эришадилар, деб ишонч билдиради.

Делегат ўртоқлар, сизларга самарали ишлар тилаймиз!

Коммунизм ғалабаси учун курашда янгидан-янги муваффақиятлар сари!

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети.

КОММУНИСТИК ЖАМИЯТ ҚУРИЛИШИДА СОВЕТ АДАБИЁТИ

СССР ЁЗУВЧИЛАРИ IV СЪЕЗДИДА К. А. ФЕДИННИНГ КИРИШ СЎЗИ

Съезд делегатлари, азиз ўртоқлар!

Съезднинг азиз меҳмонлари!

Адабий солномага бу кун совет ёзувчилари Бутуниттифоқ тўртинчи съезди очилган кун бўлиб киради.

Адабиётимиз учун бу кун календарнинг шунчаки оддий белгиси эмас, балки алоҳида аҳамиятга эга бўлган воқеадир: съезд Октябрь ғалаба қилган куннинг, Совет давлати эълон қилинган куннинг ярим асри арафасида ўтмоқда.

Бундан 50 йил муқаддам янги тарих бошланди. Ўша кундан бери «янги» деган сўз тез-тез такрорланадиган бўлиб қолди. Янги давр, янги жамият, янги ҳаёт янги инсон иборалари ишлатила бошланди. Бирор йиғилишда ҳам, намойишда ҳам, кўпчилик ўртасида сўзланган нутқда, газета мақоласида ҳам мана шу «янги» сўзи такрорланмасдан қолмайди. Эски ва янги, ўтмиш ва замонавий тема «абадий» деб аталган теманинг шериги бўлиб, революциядан кейин айниқса ўткирлик касб этди.

Халқ ғазаби эски дунёни унинг одатдаги ҳукмрон позициялари билан бирга улоқтириб ташлади. Халқ меҳнати туфайли асрлар бўйи вужудга келтирилган бойликлар, ўтмиш маданиятида қимматбаҳо деб аталган ҳамма нарсалар эндиликда халқнинг мулки бўлиб қолди ва революция уни халқ учун авайлаб асраб қолди.

Лениннинг иродаси революцион курашнинг ҳар бир қадамида бўлганидек бу ишда ҳам ўзини кўрсатиб турди. Ленин омманинг манфаатлари йўлида эски маданият бойликларини сақлаб қолишга кўмаклашиб, омманинг ўзи ўзининг келажак маданиятини қуриши керак деган фикрни асло унутмади. Лениннинг меросни авайлаб асраш мероснинг ўзи билан чекланиш эмас, деган сўзлари машҳур бўлиб қолди. Ленин даҳосининг ярқираб турган томонларидан бири унинг кўпгина қатъий ҳаракатларида намоён бўлган башорат Совет интеллигенциясининг камолати мисолида кўриниб турибди.

Граждан уруши қизиб турган пайтларда ҳам саводсизликни тугатиш учун кураш кун тартибидан олиб ташланмади. Ҳаёт-мамот курашида қўлидан милтиғини қўймаган ва алифбе устида бош қотирган қизил аскар — мана шу ибратли образ замондошларга кўп нарсани билдирди!

Маориф, мактаб, университетларнинг кенг очилган эшиклари, мана шуларнинг ҳаммаси ишчилар, деҳқонларники бўлиб қолди. Жанг майдонида бугун қозонилган революцион ғалаба эртага фан, техника, маданият майдонида ҳам қозонилиши кераклиги улар учун равшан бўлиб қолди. Ялпи саводхонлик Ленин революция учун кўрсатган социалистик йўлнинг энг муҳим даврларидан биридир. «Ўқингиз, деб даъват қилди Ленин, ана шунда бутун дунёнинг чироқлари сизнинг қўлингизда порлайверади».

Том маъноси билан маданият ёзувни ҳам ўз ичига олади. Ёзув алифбеси бўлмаган халқларда эндигина вужудга келиши керак эди. Ёзув қадим замонлардан бери мавжуд бўлган жойларда эса мамлакатимиз халқлари бадиий адабиётнинг битмас-туганмас бойликларини тўпладилар.

Ҳозирги вақтда умумиттифоқ ва айрим миллий тилларда Совет адабиёти тарихи яратилди ёки ишлаб чиқилмоқда. Биз мана шу тарих саҳифаларида ҳам социалистик маданият меъморини кўриб турибмиз. Бу саҳифаларда адабий танқидчи Ленин тўғрисидаги сўзларни ўқиймиз ва асосан адабиёт соҳасидаги ишда унинг энг таниқли иттифоқчиси Горькийни учратамиз. Мен Горький фаолиятини Ленин асарларига «яқин» десам, унчалик етарли бўлмас, Горькийнинг фаолиятини Ленин асарларига қўшилиб кетган десам, жоиз бўлар. Чунончи, Лениннинг Лев Толстой тўғрисидаги мақолаларини Горькийнинг Толстой тўғрисидаги хотираларига қиёс қилиб кўрсак, хусусан адабий жиҳатдан жуда муҳим хулосаларга келамиз, деб ўйлайман. Ана шу икки жўшқин ёзувчининг қаламига мансуб бўлган ишлардаги ҳамма тафовутларни, жанр, услубдаги, собитқадамликдаги, ўртага вазифа қўйишдаги тафовутни аниқ англайсан-у, бироқ, ҳар иккала муаллиф Толстой фикрларининг изчил эмаслигини қанчалик мафтункорлик билан фош этиб, айни маҳалда унинг даҳосига тан берганликларига таҳсин ўқийсан. Лениннинг пролетар маданиятига бағишланган асарларини Горькийнинг суҳбатларида ҳам, пролетар адабиёти назариётчилари догматикларча чекланганлиги хусусидаги адабий ишларида ҳам ўз ифодасини топган қарашлари билан қиёс қилиш мумкинлиги тўғрисида дадилроқ гапирса бўлади, албатта.

Социализмнинг янги, догматиклар таъсири ўтмаган маданияти учун курашда Горькийнинг ўзи Лениннинг иттифоқчиси бўлган эди. У, меҳнат аҳлини, ўз интеллигенциясини яратиш вазифасини ҳал этаётган пролетарни келажакнинг негизи деб билди ва шу сабабли Горький шу пролетарга инсоният даҳоси шу вақтгача эришган неъматларни эгаллашда кўмаклашиб келди. Илм-фан, адабиёт, санъат учун амалда Горький қилган барҳаёт ишларнинг ҳаммасини санаб ўтиш қийин. Ҳолбуки, бу ишлар очарчилик, вайронгарчиликнинг энг қийин йилларида қилинган эди, ўша вақтларда у ақл ва заковат билан қилинадиган энг жозибадор ишлар соҳасидаги дастлабки одимларда кишиларни ўстириб, чиниқтирган эди.

Келажак гўзал бўлиб кўрингандагина унга интилиш мумкин бўлади. Социал революция гўзалликка ишонч бахш этади. Бизнинг адабиётимиз ўзи эришган нарсаларни англаб фахрланади, чунки янги авлодларнинг овозларида ҳам ўтмиш йиллардаги совет поэзияси оҳангларидан маълум бўлган саодат жарангтоси эшитилиб турибди. Ҳозирги кунимизнинг ёш шоири: Сен кимсан? — деган саволга жавоб бериб, ўз ўртоғига ва ўзига-ўзи —

Деҳқон фарзанди,
Завод шогирди
Тақдирнинг иродаси билан
зиёлиман,

деб жавоб беради.

(Давоми иккинчи бетда).

Ўзбекистонда Венгрия Халқ Республикасининг маданият декадаси 1967

Бухоро олқишлаяпти

БУХОРО 22 май, («Совет Ўзбекистони» мухбири). Мовий Дунай соҳилларидан келган меҳмонлар қадимий Бухоро тупроғида самимий кутиб олинди. Ўзбекистонда ўтказилаётган Венгрия маданияти декадаси қатнашчилари ғазал мулкининг султони Алишер Навоий номи билан аталган шаҳар меҳнаткашлари ҳузурида меҳмон бўлдилар.

Совет — венгер халқлари дўстлигига бағишланган тантанали кечани область партия комитетининг биринчи секретари ўртоқ Қ. Муртазоев очиб, меҳмонларни қизғин табриклади. Венгрия Социалистик ишчи партияси марказий контроль комиссиясининг раиси, Венгрия Халқ Республикаси Давлат мажлиси депутати Янош Бруттьо навқирон Бухоро жамоатчилиги вакилларига самимий кутиб олганликлари учун ташаккур билдирди.

Венгрия вакиллари шаҳарнинг диққатга сазовор жойларини зўр ҳаяжон ва қизиқиш билан томоша қилишди. Республикамизнинг йирик энергетика маркази Навоий ГРЭСи ишчиларининг азиз меҳмони бўлишди. Химия комбинатида маҳсулот ишлаб чиқариш процессини кўздан кечирдилар. Навоий химиклари юбилей йилида мамлакатимиз дала меҳнаткашларига пландан ташқари бир неча минг тонна минерал ўғит етказиб бериш учун курашмоқдалар.

Навоийни кўргач, — деди венгер-совет дўстлиги жамияти президиуми раисининг ўринбосари Кошут мукофотининг лауреати академик Лосло Кардош, — бу иншоот Ўзбекистон халқ хўжалигини ривожлантиришда катта аҳамият касб этажагига қаноат ҳосил қилдик.

Шаҳар жамоатчилиги вакиллари куннинг охирида гуллар билан безатилган Навоий шаҳар стадионига тўпланишди. Бу ерда совет-венгер халқлари дўстлигига бағишланган тантанали митинг бўлиб ўтди. Митингни Навоий шаҳар партия комитетининг секретари А. Хўжаев очди.

Митингда сўзга чиққан Навоий химия комбинатининг инженери И. Я. Овчаренко, ўқитувчи Д. Қўзиева, Венгриянинг Хайду-Бихар областидаги венгер-совет дўстлиги жамоат правлениесининг раиси Шандор Шоте ва бошқа нотиқлар Ўзбекистонда ўтказилаётган Венгрия Халқ Республикаси маданияти декадаси совет ва венгер халқлари ўртасидаги дўстликни тағин ҳам мустаҳкамлашга хизмат қилади деб ишонч билдирдилар. Совет-венгер халқлари дўстлигига бағишланган митинг Венгрия санъати усталарининг катта концерти билан тугади.

Ўзбекистонда Венгрия маданиятининг декадасининг қатнашчилари тушган машиналар кўҳна Бухоро шаҳри томон йўл олади. Венгриялик меҳмонларни «Малик» даштини ўзлаштираётган чўлқуварлар, Ғиждувон райони пахтакорларининг вакиллари қизғин муборакбод этдилар.

Дунай бўйларидан келган Венгрия маданияти арбоблари кекса, лекин навқирон Бухоро шаҳри тарихий ёдгорликларини диққат ва эътибор билан кўрдилар. Ўзбек халқининг қадимий маданий меросидан ҳикоя қилувчи Минораикалон, Аҳмад Дониш, Садриддин Айний таҳсил кўрган Мирараб мадрасаси, 1200 йиллик Исмоил Сомоний мақбараси, Стораи Моҳи-Хосса музейи меҳмонларда катта таассурот қолдирди.

Декада қатнашчилари зардўзлик фабрикасини, Ибн Сино номли область кутубхонасида Венгрия Халқ Республикаси тарихи, маданияти, санъати ва адабиётига бағишланган виставкани бориб кўрдилар ҳамда Киров номли парк территориясида жойлашган ўртоқлик мозорига гулчамбар қўйдилар.

Бухоро шаҳар жамоатчилиги вакиллари куннинг иккинчи ярмида область территориясида венгриялик дўстларни қизғин табрикладилар. Совет-венгер дўстлиги кечасида венгер артистлари ижро этган ажойиб қўшиқ ва рақслар ҳаммани мафтун қилди.

Венгриялик меҳмонлар куннинг охирида Фарғона водийси томон жўнаб кетишди.

Т. НАЗИРОВ.

СССР ЁЗУВЧИЛАРИНИНГ IV СЪЕЗДИДА

К. А. ФЕДИН КИРИШ СЎЗИНИНГ ДАВОМИ

(Боши биринчи бетда).

Бу сатрлар ана шу биргина шоирни ифодаламайди. Бу сатрлар адабиётимиз камолотининг конспекти ва ҳаттоки маълум даражада адабиётимиз программасининг схемаси десам бўлади.

Адабиёт тарихи — халқ тарихи, шу тарихнинг бир қисмидир. Ўз-ўзидан равшанки, адабиёт тарихининг ҳам ўзига хос даврлари бор. Адабиёт ҳам ўзига хос урушлар, тўқнашувлар ўтказади, унинг ҳам ўзига хос юксалиш ва таназзул даврлари, гоҳ эпчил қиличбозларни, гоҳ найзабозлар олишувини эслатувчи ўзига хос мунозаралари бор. Одатда «форма» деган бир тушунчага бирлашувчи сўз санъати, устанинг бутун қурол-аслаҳалари билан қилинган меҳнатнинг самаралари сиртдан қараганда асарнинг моҳиятидан осонгина ажратиб олиниши мумкин. Шу икки нарсанинг — мазмун билан форманинг сиртдан мустақиллиги тўғрисидаги тортишувлар шундай бир чакалакзорга киритиб қўйиши мумкинки, ундан эсон-омон қутулиб чиқиш амримаҳол: ана шу чакалакзор орасида фақат технологияга оид деб ҳисобланган форма билан фақат фалсафагагина даҳлдор бўлган мазмуннинг йўлларини қидиришади.

Баъзи бир адабий тортишувлар ҳеч тугамаслигининг сабабини ҳамиша ҳам осонгина тушунтириб бериш қийин. Адабиётнинг у ёки бу жанридаги тангликнинг қалқиб юзага чиқишига туртки берган нарса нима? Бу нарса азалдан мавжуд бўлиб келган традициянинг бадиий воситалари тугаб қолганлигининг натижасими? Ёки бу кучли, оригинал новаторнинг дафъатан пайдо бўлиб қолганлигининг оқибатими? — деган саволларга осонгина жавоб бериш қийин.

Европанинг кўпгина мамлакатларидаги адабиёт сўнгги йилларда романнинг тангликка учраганлиги тўғрисидаги шиддатли мунозараларни бошдан кечирди. Янги роман муваффақиятларининг хитобномаси эски романнинг жанозасини ўқиди. Бу оқимнинг ўзи ҳам «янги роман» деб аталди. Европа ёзувчилари уюшмасининг Ленинградда бўлиб ўтган ва шу оқим кашшофлари — францияликл ҳурматли, истеъдодли ёзувчилар ҳам қатнашган конгресси бу оқимга бағишланди. Бу гапларни янгилик эскиликнинг акси бўлиб қолиши мумкинлигини кўрсатувчи мисол тариқасида гапиряпман. Гап шундаки, Ленинградда эски романнинг тангликка учраб, янги романнинг прогрессив вазифаси қарор топганлиги шак-шубҳасиз факт бўлиб қолди, деб наъра тортилаётган бир пайтда совет адабиётшунослиги Лев Толстой билан қилинган бир суҳбатнинг текстини эълон қилди. Лев Толстой роман тўғрисидаги саволга бундай деб жавоб берган эди:

«Романми? У—адабиётнинг ўз умрини яшаб бўлган тури, у сийқаси чиққан бир форма. У нима билан алмаштирилади? — деб мендан сўраяпсизми? Буни билмайман, лекин менинг даъвоим тарих тасдиқидан ўтган факт. Инглизларга бир назар ташланг: уларда Диккенс иш боши эди, сўнгра Теккерей, Троллоп майдонга чиқди, энди эса, бу майдонда ҳеч ким қолмади».

Бу суҳбат 1893 йилда бўлиб ўтган эди. Ўша йиллардан кейин инглизлар орасида нақадар атоқли романистлар майдонга келганлигини биламиз. Лекин бошқа бир нарса диққатга сазовордир. Ўтган асрнинг худди ўша, 90-йилларида Лев Толстой ўзига хос жўшқинлик билан ўзининг жуда кўп жиҳатлардан янгича бўлган «Тирилиш» романини ёзар ва йиртар, йиртар ва ёзар эди.

Маълум бўлдики, «адабиётнинг ўз умрини яшаб бўлган ва сийқаси чиққан формаси» ҳали дунёдан кўз юммаган экан, жанрнинг тарихи давом этаётган экан. Дарҳақиқат, бу жанрнинг тарихи ҳозир, шу йилларда ҳам давом этмоқда. Роман тангликка учради, деб ҳозир наъра тортаётганларнинг ўзлари ҳам кетма-кет роман ёзишяпти-ку. Доимо таваккал қилиб албатта янги сўз айтаман десанг ҳам, бу нарса эски гапларнинг қайтариғи бўлиб чиқаверади.

Бадиий адабиётнинг ривожи жамият ҳаётидан ажралмасдир. Бу жараён ўз-ўзидан давом этавермай, балки ўз манбаларига эга бўлади. Ана шу манбалар ёки традициялар санъаткорга уларни такрорлаш учун эмас, унга ўхшамаслик учун мутлақ зарур, албатта. Бу традициялар новаторга куч бахш этса, унинг ҳаётбахшлиги шунинг ўзидир. Новаторнинг меҳнати эса, санъатни турмушнинг ўзи сингари боқий қилади.

Башарти менга: бамисоли эртакдаги каби совет адабиётининг туғилиш пайтида қайси сўз энг яхшию, қайси сўз энг ёмон бўлганлигини айтиб бер, деб таклиф қилишса, мен: улуғ шоирнинг «Революцияни тингланг!» деган сўзлари энг яхши сўзлар бўлган эди, (Қарсаклар). Революциядан қочиб чет элларга яширинган ва ўша ерда «Революцияни тингламанглар» деб минғиллаган ёки шивирлаганларнинг сўзлари энг ёмон сўзлар бўлган эди, деб жавоб берардим.

Яхшилик билан ёмонлик эртакдаги каби бешигини талашган кимса энди ким бўлиб етишди? Чиндан ҳам бу кимса эртаклардагидек ўсиб, камол топди.

Зафарли революция олган адабий меросдан эндигина қалам тебрата бошлаган ёш ёзувчи дастлабки пайтларда бирон бир устун яхлит йўлни топа олмас эди. Адабиётда бир-бири билан баҳслашувчи, турли тарафга бош урувчи, бир оқимда камдан-кам қовишувчи оқимлар жуда кўп эди. Лекин оқибат-натижада ҳамма ирмоқларни бирон-бир денгиз соҳилига элтиб қўювчи табиат сингари тарих ҳам бир-бирига қарши курашувчи адабий кучлар ўртасида ўтиб бўлмас жар яратди, ана шунда ёзувчиларнинг бир гуруҳи революцион совет адабиётини вужудга келтира бошласа, бошқалари ўзга юртларга қочган контрреволюция қолдиқларига илашиб кетди.

Бизнинг съездимизда адабиётимиз тараққиётининг тарихий босқичларига доир хилма-хил масалаларни аниқлаш учун бир неча бор мурожаат қилишга тўғри келади. Ёзувчиларнинг 1934 йилда бўлиб ўтган биринчи Бутуниттифоқ съезди тез-тез эсга олиниши шубҳасиздир. Ўша пайтга келиб, ёзувчилар ташкилотларининг тарқоқлиги бартараф қилинган эди. Адабиётда хилма-хил оқимларнинг кўп бўлиши йигирманчи йилларга хос эди. Бу оқимлар кўпинча адабий тўгаракларга ўхшаб, асосан формал тус, дидларнинг хилма-хиллигига асосланган эди. Адабиётдаги бу хилма-хиллик совет жамиятининг йигирманчи йиллари охирида ҳақиқатан ҳам кенг социал оҳангдаги поэзия, проза, драматургиянинг ажойиб ютуқлари туфайли заифлашиб қолди. Коммунистик партия совет мамлакатининг ҳаётида адабиёт ижтимоий ролининг кучайиб боришига ҳамиша актив ёрдам берди. Ёзувчилар съездидан олдин ўтган икки йилдан кўпроқ вақт илгари партия Марказий Комитети адабиёт арбобларининг онги ва камол топишида етилган ўзгаришларни эътиборга олиб, бир-биридан айрим яшаган ва «Совет ҳокимиятининг платформасини қўллаб-қувватлаган ҳамда социалистик қурилишда иштирок қилишга интилган» адабий ташкилотларни, барча профессионал ёзувчиларни совет ёзувчилари союзига бирлаштиришга қарор қилди. Адабиётимизнинг ҳаёти учун ғоявий ва ташкилий жиҳатдан зўр таъсир кўрсатувчи аҳамиятга эга бўлган бу чора барча совет республикаларида қизғин маъқулланди.

Ёзувчиларнинг биринчи съезди ана шу вазият белгиси ва таъсири остида ўтди. Съезд қатнашчиларидаги баланд руҳ марказий теманинг асосий мазмуни билан суғорилган эди. Бу мавзу кейинчалик ёзувчиларимизнинг маҳоратини ривожлантиришда жуда катта ўринни сақлаб қолишга муваффақ бўлди ва унинг мазмуни **биз кўп миллатли** Совет адабиёти деб аталган адабиётнинг асосий белгиларига тарихан қўшилиб кетди.

Яқин ўтмишда ўз алифбесига эга бўлмаган, ҳозирги кунда эса, ўз ёзувчиларининг китобларини кутубхоналарига кетма-кет териб қўяётган халқларнинг совет адабиёти бунёдга келганлигидан иборат ажойиб фактларни жамлашни тарих кутмоқда, деб ўйлайман. Бизнинг мамлакатимизда «муаллимлар муаллими» деб аталувчи кишини ҳамма севади ва ҳурматлайди: ўтмишда «ёппасига саводсиз мамлакат» деб ном чиқарган Тожикистонда биринчи тожик алифбесининг муаллифини шундай деб аташади. Қора денгиздан Узоқ Шарққача, Ўрта Осиё чегараларидан Узоқ шимолгача бўлган бепоён ўлкада яшовчи кўпгина совет халқларининг ана шундай машҳур маърифатпарварлари бор. Қадим замонларданоқ ўз ёзувига эга бўлган халқлар китобни бир гуруҳ олимлар, руҳонийлар имтиёзли синфлар мулкидан умумхалқ бойлигига айлантирдилар. Қадим замонларданоқ босма сўз маданиятига ёки биринчи марта босмахонада нашр этилган алифбега эга бўлган барча Совет республикаларида ўтган ўн йилликлар мобайнида совет интеллигенциясининг сон-саноқсиз армияси ва улар билан бирга миллий адабиёт вужудга келди. Китоб, китоб ва китоб яратилмоқда, яшамоқда ва ҳаёт қуришга кўмаклашмоқда.

Миллий тил — энг қудратли восита бўлиб, кишилар онгига таъсир кўрсатиш кучи жиҳатидан революцион ҳаракат мазмунини очиб беришга ва уларни янги дунё қуришда қатнашиш учун отлантиришга қодирдир. Адабиётда бадиий сўзнинг миллий традициялари қанчалик хилма-хил бўлмасин, бир халқнинг адабиётида қўшиқ, бошқа халқнинг адабиетида афсона устунлик қилмасин, барибир унинг социалистик мазмуни ҳамиша асарларнинг бирлаштирувчи кучи бўлиб қолади.

Мана шу қисқача кириш сўзи Совет адабиёти тарихи давомида вужудга келган фазилатларни кўрсатиб, хулосалар чиқариш учун кифоя қилмайди, аммо шу фазилатларни айтиб ўтиш адолатлидир.

Совет интеллигенциясининг тақдирини, ҳозирги социалистик қурилишдаги ролини, коммунизм қурилиши вазифаларига ва шу мақсадда ғоят мураккаб илмий ва моддий базани яратишга бўлган садоқатини — мана шуларнинг ҳаммасини ялпи саводхонлик учун ва социализм интеллигенциясини шакллантириш учун пойдевор қурган Ленин олдиндан кўрган эди.

Совет адабиёти мана шу процесснинг таркибий қисмидир, чунки унинг бош қаҳрамони ҳозирги замон кишиси ҳаётининг янги тахлитига эгадир.

Воқелик санъаткор онгининг пойдевори бўлиб, унинг тасаввурини ҳаракатлантирувчи асосий восита бўлиб хизмат қилади. Асарларнинг мазмунигина бадиий адабиёт барча формаларини, барча хилма-хил жанрларини янгилашга қодирдир.

Совет ёзувчилари совет революциясида туғилди, шу революцияда яшамоқда ва ўз санъати билан шу революцияни талқин этмоқда.

Халқларнинг сиёсий ҳаёти воқелик билан чамбарчас боғланганлиги учун ҳам адабиёт фақат мавҳум ҳолатда сиёсатга бефарқ бўлиши мумкин. Амалда эса адабиёт унинг меҳнатини қабул қилиб олувчи жамиятнинг яхши ва ёмон томонларини акс эттиради.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг шу минбардан туриб қилган ва зўр эътибор билан тингланган мурожаатномасида мамлакатимиз учун ғоят оғир бўлган кунларда ва синов йилларида совет адабиёти Ватанга, партия ишига, бутун совет тузумига, жонажон юртни ҳимоя этишда армиянинг енгилмаслигига қизғин садоқатини кўрсатганлиги таъкидлаб ўтилган. (Қарсаклар).

Ёзувчилар союзини Ленин ордени билан мукофотлаш тўғрисида СССР Олий Совети Президиумининг Фармонини беҳад хушнудлик билан кутиб олган совет ёзувчилари шу юксак мукофотни самимий миннатдорлик туйғулари билан қабул қилади ва ўзининг келажак тақдири Ватан билан, коммунизм қураётган социалистик давлат билан чамбарчас боғланганлигини чин кўнгилдан изҳор этади. (Қарсаклар).

Мана шу серташвиш кунларда совет ёзувчилари халқаро воқеаларни сезгирлик билан кузатиб бормоқда ҳамда коммунистик ва ишчи партияларнинг Карлова Варида бўлиб ўтган конференциясида Европани уруш ва фашистлаштириш хавфидан ҳимоя қилишдаги ғайрат-ҳаракатини бирлаштириш хусусида халқаро прогрессив интеллигенцияга қилинган мурожаатга айниқса зўр эътибор беради. (Қарсаклар).

Совет ёзувчилари Горькийнинг ўттизинчи йилларда уруш хавфидан огоҳлантириб, «Маданият пешволари, сизлар ким билан?» деган эҳтиросли саволини яна бир марта эслатиб ўтади ҳамда Европа қитъасида тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлаш учун тинмай олиб бораётган курашини тобора кучайтиради. (Қарсаклар).

Азиз дўстлар, сўзимни инсонпарвар адабиётимиз учун ғоят қадрдон бўлиб қолган «Жаҳонга тинчлик!» шиорини эслатиб ўтиш билан тамомлашга рухсат бергайсиз. (Давомли қарсаклар).

ЗАМОНАВИЙЛИК ВА ПРОЗА ПРОБЛЕМАЛАРИ

СССР Ёзувчилар союзи правлениесининг секретари Г. М. МАРКОВ доклади.

Ёзувчиларнинг III съезди билан IV съезди ўртасидаги вақт ичида, деди докладчи, кўп миллатли совет адабиёти самарали ривожланди, партия кўрсатган йўлдан борди ва социалистик санъатнинг энг яхши усталари негизини солиб берган революцион традицияларни муносиб давом эттирди, деб айтиш учун тўла асос бор, десак бўлади. Шу шонли традицияларга содиқлигимиз, чинакам бадиий ижодкорлик учун уларнинг битмас-туганмас имкониятларига ва тарихий новаторлигига бўлган чуқур ишончимиз муваффақиятларимизнинг ва олға боришимизнинг ҳал қилувчи шарти бўлди.

Партия бутун ижтимоий ҳаётда ленинча нормаларни қайта тиклаб, ўзининг ҳажми ва аҳамияти жиҳатидан ғоят катта иш қилди, бу билан у халқ ташаббус ва ғайратини янада юксалтириб юборди. Буни биз КПСС Марказий Комитетининг 1964 йилги Октябрь Пленумидан ва Марказий Комитетнинг кейинги Пленумларидан сўнг, шунингдек партия XXIII съездидан сўнг айниқса яққол ҳис қилдик. Партиянинг турмушга ўтказаётган жуда катта, ташкил этувчи таъсири адабиётнинг ўзида ҳам бевосита акс этди. Ёзувчиларда коммунизм иши ва жаҳон тақдири учун масъулият ҳисси кучайди, ўз жонажон халқининг ва бу халқ қўлга киритган ярим асрлик тарихий тажрибанинг жаҳон тараққиётидаги буюк ролини ёзувчилар чуқур тушунадиган бўлиб қолдилар.

Бизнинг совет адабиётимиз гуманизм, пролетар интернационализми идеялари учун, халқлар ўртасида тинчлик учун, социал ва миллий эркинлик учун, демократия ва социализм учун оташин ва ҳормас курашчи бўлиб келди ва шундай бўлиб қолаётир.

Совет адабиётининг революцион ўзгартирувчилик роли айниқса сезиларли бўлиб қолди. У, шаҳдам қадамимизнинг энг муҳим жиҳатларини тобора дадилроқ ёритмоқда. Ҳозирги жамиятнинг ривожланишидаги мураккаб проблемалар ва зиддиятларнинг ҳамма жиҳатларини чуқур билиш ва ўрганишга интилмоқда.

Адабиётимизнинг бу хусусияти прозамизнинг қишлоқ ҳаёти тўғрисидаги бир талай асарларида айниқса кучли намоён бўлмоқда. Докладчи В. Овечкин, Е. Дорош, Л. Иванов, Г. Радов, Г. Абрамов, Ю. Смуул, Г. Троепольскийнинг очерклари, В. Фоменконинг «Ер хотираси», М. Алексеевнинг «Нон — атоқли от», С. Крутилиннинг «Ёпишқоқлар», П. Проскуриннинг «Тахир ўтлар», В. Тендряковнинг «Умри қисқа иш», Е. Мальцевнинг «Сенга ҳар эшик очиқ», С. Бабаевскийнинг «Ўғиллар туғёни» деган романлари ва повестларига китобхонлар ижобий баҳо берганликларини таъкидлаб ўтади.

Докладчи адабиёт ўзининг тадқиқотлари билан партияга самарали йўлни ишлаб чиқишда ёрдам берганлигини ва бу йўлнинг амалга оширилиши қишлоқ ҳаётида кўпгина катта ва хайрли ўзгаришларга олиб келганлигини айтиб, бунинг учун И. Авижюснинг «Қишлоқ муаммоси» деган романини мисол қилиб кўрсатди. Бу романда колхоз қишлоғининг қувончлари ҳам, мушкуллари ҳам тасвирланган. Ёзувчининг позицияси, унинг турмушга муносабати яққол кўриниб турибди. Бўлаётган воқеаларга халқ, партия қандай назар билан қараётганлиги унинг асарида акс эттирилган.

Докладчи ўзгача тенденцияларни акс эттирувчи бошқа хил асарларни ҳам, жумладан Б. Можаевнинг «Федор Кузькин ҳаётидан» деган повестини айтиб ўтди. Бу повестда ҳозирги қишлоқ турмушининг муҳим жиҳатлари тилга олинмаган, кўп миллионли колхозчилар оммасининг асосий интилишларини ифодалаётган кучлар кўрсатиб берилмаган. Шу сабабли асардаги кескинлик сохта бўлиб қолган, қишлоқ турмушидаги ҳақиқатан бўлиб турган камчиликлар тўғрисида қилинган танқиднинг ижобий мазмуни юзаки ва майдалашиб қолган.

Г. Марков қишлоқ меҳнатчиларининг кенг миқёсдаги образларини яратиш, қишлоғимизнинг бугунги кунини муносиб акс эттириш зарурлиги ҳақида гапирди. Барча қардош адабиётларда кўпгина ёзувчилар ҳозир мана шу йўлда ижодий изланишлар билан шуғулланмоқдалар.

Ч. Айтматовнинг «Хайр, Гулсари!» деган повести зўр қизиқиш билан кутиб олинди. Традицияларимизнинг давомийлигини, ёзувчилар авлодларининг ижодий ҳамдўстлигини биз унинг ижоди мисолида кўриб мамнун бўлдик. Бу повесть «совет кишиси» деган тушунча билан ифодаланаётган ҳодисанинг юксак моҳиятини очиб берди. Ёзувчи оддий қирғиз деҳқонини, замоннинг типик қаҳрамонини, мураккаб ва кучли характерни Танабой қиёфасида кўрсатиб берди.

Ч. Айтматовнинг ижоди айни вақтда шу нарсани яққол кўрсатиб турибдики, ҳозирги кунда санъатдаги миллий хусусият илгари кўпинча айтиб келинганидек фақат миллий колоритнинг ўзидангина иборат эмас, ҳозирги кунда миллий хусусият социалистик мазмунни ўз ичига сингдирган ва шу мазмунни ифодалайди, социалистик мазмун муштарак, совет ҳаётига хос бўлганлиги учун ҳам ҳақли равишда ҳамманики ва айрим ҳолда олганда ҳар бир миллат адабиётига ҳам мансубдир.

Ёзувчиларнинг учинчи съездидан кейин ўтган йиллар, деб давом қилди нотиқ, мамлакатда фан-техника ниҳоят даражада тараққий этган йиллар бўлди. Бунинг натижасида ишлаб чиқарувчи кучларни мамлакат харитасида жойлаштиришда ҳам катта ўзгаришлар рўй берди, саноат ва қурилишнинг ҳамма соҳаларида янги сифат силжишлари ҳам рўй берди. Мана шу жуда катта вазифани амалга ошираётган инсон адабиётнинг эътиборини ўзига тортмаслиги мумкин эмас эди, албатта.

Ижодий қийинчиликлардан чўчимай ишчининг, олимнинг, хўжалик ходимининг, партия раҳбарининг қиёфасида XX асрнинг олтмишинчи йилларида уларга хос янги белгиларни топиб кўрсатишга ҳаракат қилган ёзувчилар энг кўп муваффақият қозондилар.

В. Кожевниковнинг «Танишинг, Балуев!» деган повести мана шундай асарлардан биридир. Бу повестда автор меҳнатдаги шижоатлар кенг қулоч ёзганлигини ҳам, ишчилар коллективида инсоний эҳтирослар қизиб турганлигини ҳам ёрқин кўрсатиб берди. Энг муҳими шуки, ёзувчи янги типдаги ишчини, унинг маънавий қиёфасидаги янги белгиларни бу ишчининг ўз маънавий дунёсига ва бутун атрофдаги воқеликка баҳо беришда янги мезонлар қўлланаётганлигини кўрсатиб берди.

Ёзувчиларимизнинг ҳозирги кунда энг яхши асарлари шу билан фарқ қиладики, бу асарларда совет кишисининг фаолиятидаги аҳлоқий негизларга эътибор берилмоқда, инсонга, талантга, аҳлоқ проблемаларига талабчанлик юксак мезон билан ўлчанмоқда. Бизнинг адабиётимиз ўзи қадам ташлаб юра бошлаган биринчи кунларданоқ шу проблемаларни қўйиб ва ривожлантириб келмоқда. Б. Полевойнинг «Асов соҳилда» ёки О. Гончарнинг «Тронка» романи, ёхуд Ш. Рашидовнинг «Қудратли тўлқин» романи сингари асарлар бунга мисол бўла олади. Ю. Трифоновнинг «Чанқовнинг қондирилиши» романида ишчилар ва инженерларнинг образлари социал, психологик жиҳатдан чуқур тавсифлаб берилган. А. Чаковскийнинг «Ҳаёт йўли» ва «Биз танлаётган йўллар», А. Мухторнинг «Туғилиш», Б. Кербобоевнинг «Небитдоғ», М. Гусейннинг «Қора қоялар», Ф. Тоурининг «Дангиллама остона» деган асарлари ҳеч шубҳасиз диққатга сазовордир.

Кейинги етти йил ичида, деди докладчи, адабиёт илмий изланишларга ниҳоят даражада қизиқди. Жонли адабий сўз пишиқ илмий мазмун билан пайванд қилиниб, ёзилган китоблар оз эмас. Бундай кашфиётлар оламига кириб бораётган ёзувчилар отряди анча кўпайди.

Ёш ижодий кучлар кенг оқим бўлиб, адабиётга кириб келаётганлиги, деди Г. Марков, кейинги йиллардаги адабий ҳаётнинг энг аҳамиятли ва мароқли ҳодисаларидан биридир. Ёш ёзувчилар ўзининг замони тўғрисида самимият билан ва тўлқинланиб ҳикоя қилиб бердилар, ўз бўғинларининг маънавий ривожланишидаги қийинчиликлар ва мураккабликни, улар зиммасига тушган қувонч ва кулфатларни кўрсатиб бердилар. Дарҳақиқат, бугунги кунги прозамизни А. Кузнецов, Ю. Марцинкявичус, В. Чивилихин, В. Липатов, Н. Думбадзе, В. Аксенов ва бошқа жуда кўп ёзувчиларнинг асарларисиз тасаввур қилиш мумкинми, ахир?

Бир вақтлар бизнинг ғоявий душманларимиз шахсга сиғиниш оқибатларини тугатиш жараёнида маънавий ҳаётимизда рўй берган маълум қийинчиликлардан фойдаланиб, совет адабиётида авлодлар ўртасида кескин конфликт пайдо бўлди, деб даъво қилиб, буни зўр бериб авж олдирган эдилар. Бизда ҳеч қандай конфликт йўқлиги, адабиётга кириб келаётган ёш ёзувчилар ўз даврини ўзича ифодалашга интилаётганлиги, лекин бунинг учун бадиий воситаларни излашда улар баъзан бир томонлама, субъектив йўлга тушиб қолаётганлиги, воқелик ҳодисаларига қатъий объектив кўз билан қараб, баҳо беришни, бу ҳодисаларни тарихий ривожланишда кўрсатиб беришни ҳали ўрганмаганликлари ўша вақтда ҳам бизга аён эди. Бироқ, ёш ёзувчилар умуман олганда ўзларининг туб мақсадлари йўлида бутун совет адабиёти билан бир ёқадан бош чиқармоқда эдилар. Биз ҳаммамиз каби ёш ёзувчилар ҳам социалистик жамиятимиз кишисининг образини тағин ҳам ёрқин, тағин ҳам ифодали қилиб гавдалантириш истагига берилган эдилар.

Докладда ёш ёзувчиларнинг ижодий ишидаги баъзи камчиликлар ҳам кўрсатиб ўтилди. Баъзи ёш ёзувчиларнинг жамиятга ҳали ҳеч нарса бермаган, лекин ўз тенгдошларининг ҳам, кекса авлоднинг ҳам тақдирига қози бўлиш даъвосини қилаётган лоқайд ёш кимсалар образини яратишга уриниб, шундан нарига «силжимай» қолганликлари ачинарли бир ҳол бўлиб қолмоқда эди. Социалистик қурилишнинг ҳал қилувчи участкаларида турган чинакам ёш қаҳрамон ё мана шундай асарлар доирасидан четда қолаётганлиги, ёки ўзининг маънавий етуклигига муносиб равишда адабиётда ёритилмаётганлиги бутунлай адолатсиз бир ҳол эди.

Бироқ, ёш ёзувчиларнинг прозасида шу тенденция билан бир қаторда бошқа, хийла самаралироқ тенденция ҳам бор эди. Оқибат натижада бу тенденция ўзининг ҳаётийлигини ва ўзининг ғоявий-эстетик афзалликларини исбот қилди. Шу тенденция туфайли биз, ҳозирги куннинг ёшлари тўғрисида ёзилган энг яхши асарларга, чунончи А. Рекемчукнинг «Ёш гўр», В. Липатовнинг «Ўзак», Б. Беднийнинг «Қизлар», В. Макаеннинг «Тўғри йўл» ва бошқа шу каби кўпгина энг яхши асарларга эга бўлдик. Кекса бўғин ёзувчилари М. Слуцкис, М. Бубеннов, В. Панова, В. Ажаев, В. Солоухин ҳам ёш совет кишисининг маънавий қиёфаси тўғрисида ўзларининг мўътабар сўзларини айтдилар.

Кейинги йилларда кўп миллатли совет прозаси Улуғ Ватан уруши тўғрисидаги адабиётнинг бутун бир қатламини яратди. Халқларимизнинг урушдаги қаҳрамонона шижоати тўғрисида яратилган адабиёт бутун дунёда зўр куч билан янградики, биз бунга фахрланишимиз мумкин. Улуғ Ватан уруши тўғрисида кейинги йилларда ёзилган энг муҳим асарлар уруш йилларидаги мудҳиш ва фожиона воқеликни кенг қамраб олганлиги, тарихий ишимизнинг ҳақ ишлигига халқнинг ишончи зўрлиги сабабли вужудга келган букилмас оптимизмни ифодалаб бераётганлиги билан кенг кўпчиликнинг эътиборини жалб қилмоқда.

М. Шолоховнинг «Инсон тақдири» ҳикояси ўз вақтида адабиёт учун принципиал аҳамиятга эга бўлди. Ёзувчининг қудратли таланти социалистик реализм адабиёти одамларга нақадар мудҳиш ҳақиқатни ва инсоний ҳисларнинг нақадар мураккаб товланишини очиб беришга қодир эканлигини яна бир марта кўрсатди.

Уруш вақтининг образини, совет кишиларининг кечинмаларини, халқ урушининг машаққатли йилларида совет кишиларининг фикри-зикри нималар билан банд бўлганлигини К. Федин «Гулхан» романида жуда яхши акс эттирди. К. Симоновнинг «Тириклар ва ўликлар» ва «Одам солдат бўлиб туғилмайди» деган романларини уруш тўғрисидаги китобларнинг халққа энг манзур бўлганларидан бири деб ҳеч бир муболағасиз айтиш мумкин. С. С. Смирновнинг «Брест қалъаси» китоби ўзининг алоҳида ўрнини олди.

Улуғ Ватан уруши тўғрисидаги китобларнинг кўплиги бу мавзу тўла акс эттирилганлигини ва барча ижодий вазифалар ҳал қилиниб бўлганлигини ҳали билдирмайди. Бу китобларнинг ҳаммасини ҳам жамиятнинг ғоявий-бадиий талаблари юксаклигида турган китоблар деб бўлмайди. Баъзи ёзувчилар урушнинг фақат биринчи, энг аччиқ даврини тасвирлашга кўпроқ берилиб кетганликлари ҳам кўринди. Армия ва флотнинг ҳозирги вақтдаги ҳаёти бизнинг прозамизда ҳали ҳам жуда кам ёритилмоқда.

Докладчи совет давлатининг 50 йиллиги ва Владимир Ильич Лениннинг туғилган куннинг 100 йиллиги арафасида тарихий революцион мавзуларнинг аҳамиятини уқтириб ўтди. Кейинги йилларда тарихий ва мемуар жанрда, шунингдек ҳужжатли-биография прозаси борасида анчагина асарлар ёзилди. Коммунистик партиянинг тарихини акс эттирувчи коллектив тўпламлар, революция арбоблари тўғрисида, Ленин гвардияси тўғрисида, халқаро коммунистик ҳаракатнинг курашчилари тўғрисида биографик очерклар янги ва истиқболи катта ҳодиса бўлиб қолди.

Диққатга сазовор бўлган фактларнинг бири шуки, кейинги йилларда ёзувчилар тарихий-революцион мавзуларда монументал жанр асарлари яратмоқдалар. Докладчи М. Стельмахнинг романтик эпосини, В. Смирновнинг «Оламнинг кашф этилиши» деган тўлқинлантирувчи қиссасини, Ив. Мележнинг ва А. Нурпеисовнинг романларини, И. Друцэнинг «Дашт балладалари»ни тавсифлаб ўтди.

Ўтмишимиз тўғрисидаги, 20 ва 30-йилларнинг одамлари тўғрисидаги китобларда кекса бўғин ёзувчилари Л. Леонов, Н. Тихонов, К. Паустовский, В. Катаев, Л. Соболев, Е. Пермитин ва И. Эренбург маҳоратининг янги қирралари кўринди. Г. Серебрякова Маркс ва Энгельс тўғрисида оммабоп китоблар яратиш устида кўп ва самарали ишлар қилди.

Совет прозасининг бошқа тажрибакор усталари ҳам совет халқининг ўша йиллардаги тарихий йўлига бағишланган адабиётга катта ҳисса қўшдилар. Ю. Смолич ва П. Панч, М. Ойбек ва Т. Сидиқбеков, С. Муқонов ва А. Саксе, А. Гудайтис-Гузявичус ва В. Кочетов, Н. Риленков ва Г. Федосеев, И. Чабану ва К. Гамсахурдиа, Г. Холопов ва Е. Пермяк, В. Тевекелян ва М. Сломинский, Л. Никулин ва С. Зорян, А. Васильев ва Д. Шенгелая, Ж. Икромий ва И. Вильде, В. Кетлинская ва А. Хинт ана шулар жумласидандир.

Г. Марков Владимир Ильич Ленин образини яратиш катта аҳамиятга эга эканлигини гапириб ўтди. Ёзувчиларимиз бир неча ўн йиллардан бери ўз ижодий ишларида Владимир Ильич Ленин образини яратишга катта эътибор бермоқдалар. Докладчи М. Казакевичнинг «Кўк дафтар» повести тарихий моментнинг улуғлигини сезиб, буни оқилона акс эттирганлигини, шунингдек Мариэтта Шагиняннинг «Биринчи Умумроссия» деган ёрқин роман-хроникасини, В. Катаевнинг «Девордаги кичкина темир эшик» деган шоирона повестини, А. Коптеловнинг материалга бой бўлган «Катта ташаббус» ва «Аланга ловуллайди» деган романларини, М. Прилежаеванинг кенг воқеаларни акс эттирган «Ажойиб йил» деган лирик повестини, С. Дангуловнинг кенг воҳалар ва кўп кишиларни ўз ичига олган «Дипломатлар» деган романини, В. Драбкина, С. Виноградская, В. Телпугов, З. Воскресенскаянинг ҳикоялари ва повестларини қайд қилиб ўтди. Шу йиллардаги проза асарларида қардош адабиётларнинг ёзувчиларидан кўпгина кишиларнинг, жумладан Совет Иттифоқидаги кичик халқлар намояндаларининг номлари бор. Бу ўринда «Катта уй» номли яхши романини нашр эттирган нанай ёзувчиси Г. Хожер, талантли повесть ва ҳикояларини эълон қилган нивха В. Санги, «Касланиянинг зангори шамоли» деган машҳур роман автори манси Ю. Шесталовнинг номини айтиб ўтиш мумкин.

Докладчи ўтмишнинг муҳим воқеаларини бачканалаштириш ва соддалаштириш йўлидаги уринишлардан огоҳлантириб ўтди. Мемуарларда ҳам, беллетристикада ҳам, афсуски, тарихий ҳақиқатдан айрим чекинишлар рўй бермоқда. Бу эса бизни ташвишлантиради. Бундай асарларда фактларни замонавийлаштиришга, воқеаларни талқин этишда ва тарихий арбобларни тавсифлашда субъективизмга йўл қўйилишига айниқса тоқат қилиб бўлмайди. Ленин ва революция темаси тилга олинганида, деди докладчи, ҳамиша ва ҳамма жойда биз бу мавзудаги асарнинг чуқур мазмунли бўлиши, партиявий мақсадни ифодалаши, юксак бадиий маҳорат учун ўз зиммамиздаги масъулиятни айниқса ҳис қилиб ишлашимиз лозим.

Янги жамият яратиш учун, коммунистик типдаги кишини тарбиялаш учун актив курашаётган совет адабиёти, деди сўнгра Г. Марков, ўзи вужудга келган кундан бошлаб, эскиликка, олдинга қилинаётган ҳаракат йўлида ғов бўлиб турган нарсаларнинг ҳаммасига қарши кескин курашиб келди. Биз шу традицияни давом эттирмоқдамиз. Ўткир, реалистик кўз билан кўриш, партиявий фикрни кескин ва дадил ифодалаш, юксак талабчанлик ва ҳаммамиз учун муштарак бўлган юртимизда қилинаётган ишларнинг ҳаммаси учун чуқур масъулиятни ҳис қилиш бизнинг адабиётимиз учун аввалгидек ҳозир ҳам характерлидир. Партия съездлари ва Пленумларидан сўнг қабул қилинган тарихий қарорлардан кейин биз ўзимизнинг яшашимизга ва ишлашимизга халақит берган нарсаларни йўқотишга ҳар қачонгидан кўра ҳам кўпроқ ҳаракат қилмоқдамиз.

Партиявий танқиднинг чуқур ижобий моҳиятини ёзувчиларнинг ҳаммаси ҳам ва унчалик тезлик билан тушуниб олдилар, деб бўлмайди. Баъзи ёзувчиларимизнинг бу танқидни айрим ҳолларда тушунмаганликларини, иккиланишларини, ҳаттоки, ижодий тойишларини бартараф қилмоқ ва ёзувчиларнинг диққат-эътиборини танқиднинг янги жамият қуришдаги ҳаётбахш, бунёдкорлик ролига жалб қилмоқ учун партия ва у билан бирга ёзувчилар союзи бир талай ишлар қилди.

Энди биз ўзимиз босиб ўтган йўлларга қайрилиб қарасак, адабиётнинг кескин масалалари устида бўлган мунозаралар ҳам, фикрларнинг тўқнашувлари ҳам бизнинг фикримизни олға сурганлигини, адабиётни жамият ва инсон ҳаётининг мураккаб проблемаларига йўллаганлигини очиқ кўриб турибмиз. Мана шу тўқнашишларда ва мунозараларда социалистик санъатимизнинг туб негизлари ва традицияларидан, партиянинг бадиий адабиёт борасидаги сиёсатининг асосий принципларидан келиб чиқаётган нуқтаи назарлар енгиб чиқдики, бунинг учун биз ҳақли равишда фахрлана оламиз.

Биз бундан буён ҳам бахслаша берамиз. Бу бахсларда ўзга ва ёт таъсирлар ҳамда буржуа идеологиясининг таъсири қаердан келаётганлигини, қандай камчиликлар янгиликни машаққатли қидиришдан, ҳозирги замоннинг энг кескин проблемаларини акс эттиришга санъаткорнинг интилаётганлигидан келиб чиқаётганлигини рўй-рост кўрсатиб берамиз. Буржуазиянинг таъсири ҳақида гап борганида биз бундан буён ҳам қатъият ва изчиллик билан революцион традицияларимизни ҳимоя қилаверамиз, социалистик реализмнинг ғоявий-эстетик принципларини мустаҳкамлаб, янада чуқурлаштиравeрамиз ва бу ишда ҳеч қандай муросага йўл қўймаймиз. Янгиликни қидиришдан келиб чиқадиган камчиликлар устида сўз борганида эса, биз ниҳоят даражада сезгирлик хайрихоҳлик қилиб, ёзувчининг новаторлик интилишларига ўртоқларча диққат ва эътиборимизни жалб қилаверамиз.

Саргузашт, деб аталган, аслини олганда мешчанлик адабиётидан иборат бўлган нурсиз, бир қолипдаги асарлар кейинги йилларда кўпайиб кетяптики, бундан кўз юмиб бўлмайди, деди сўнгра нотиқ. Китобхонларни ҳар хил хом-хатала асарлардан қандай қилиб сақлаб қолиш тўғрисида жуда жиддий ўйлашимиз керак.

Буржуа жамиятининг ифлос ва жирканч тартибларидан инсониятни озод қилиш йўлида олиб борилаётган буюк ишга астойдил қизиқиш, деди пировардида докладчи, китобларимизнинг мағзига сингдирилиши лозим. Турмуш синовидан ўтган, ғоявий-эстетик принципларимиз тўғрилигига, реалистик проза санъати, роман ҳам, повест ҳам, ҳикоя ҳам, очерк ҳам ўзини такомиллаштириш учун турмушнинг энг чуқур жойларига кириб бориш учун, тажриба кўрсатиб турганидек, чексиз имкониятлари борлигига бениҳоя аминмиз.

Партиямиз Марказий Комитетининг ёзувчилар съездига йўллаган табриги Совет Иттифоқи бадиий зиёлиларининг юксак ижодий бурчини, ёзувчиларимиз халқ турмуши билан, коммунизм қурилишининг практикаси билан чамбарчас боғланганлигини, Ленин даъват қилганидек, ҳақиқатан буюк коммунистик санъат асарларини ярата бериш зарурлигини бизга янги куч билан эслатмоқда.

САМАРҚАНДДА ИЛМИЙ КОНФЕРЕНЦИЯ

САМАРҚАНД, 22 май. (ЎзТАГ). Ўтмишда кам тараққий этган мамлакатларнинг капитализм босқичини четлаб, социализмга ўтишининг энг муҳим проблемаларига бағишлаб Самарқандда ўтказилган Бутуниттифоқ илмий конференцияси ўз ишини тамомлади.

Якунловчи ялпи мажлисда секцияларнинг раҳбарлари — СССР Фанлар академияси Осиё институтининг директори, СССР Фанлар академиясининг мухбир-аъзоси Б. Ғафуров, фалсафа фанлари доктори И. М. Мўминов ва профессор О. М. Аминов ахборот бердилар. Ўзбекистон ССР Олий ва Ўрта махсус таълим министри Т. А. Саримсоқов ҳам сўзга чиқди.

Ялпи ва секциялар бўйича ўтказилган мажлисларда Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон коммунистик қурилиш проблемалари бўйича тарих, фалсафа, экономика соҳасида қилинган илмий тадқиқотлар, назарий умумлашмалар тўғрисидаги олтмишдан ортиқ доклад ва ахборотлар тингланди ва муҳокама қилинди. Москва, Ленинград, Тошкент, Фрунзе, Олмаота, Душанба ва бошқа илмий марказларда амалга оширилган бир қанча илмий тадқиқотлар илгари кам тараққий этган мамлакатларда социалистик қурилиш практикасини барча мамлакатлар учун умумий бўлган қонуниятлар муносабати билангина эмас, балки у ёки бу республиканинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда қараб чиқмоқда. Якунловчи ялпи мажлисда айтиб ўтилганидек, бундай тадқиқотлар жуда катта назарий ва амалий аҳамиятга эгадир.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Партия аппаратида узоқ йиллар ва самарали ишлаганлиги учун ва туғилган кунига 50 йил тўлганлиги муносабати билан Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети ташкилий бўлимининг мудири Александр Кононович **Кравченко** Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонига биноан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотланди.

* * *

Туғилган кунига 70 йил тўлганлиги муносабати билан ҳамда республиканинг совет ва хўжалик ташкилотларида узоқ йиллар самарали ишлаганлиги учун 1918 йилдан КПСС аъзоси, республика аҳамиятидаги шахсий пенсионер Алексей Павлович **Забралов** Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонига биноан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотланди.

ОЗИҚЛАНТИРИШ — МУҲИМ ИШ

МУТАХАССИСЛАР МАСЛАҲАТИ

Бу йил ҳам баҳор ҳавоси пахтачилик учун ноқулай келди. Апрель ойининг охири ва май ойининг бошида республикамизнинг деярли ҳамма районларида ёққан жала кўпчилик пахта майдонларида тупроқнинг юза қатламини, ерга экиш олдидан ва экин вақтида солинган ўғитларни ювиб кетди, кўпчилик хўжаликларнинг далаларида қатқалоқ пайдо бўлди.

Илмий текшириш муассасаларининг маълумотлари ва илғор хўжаликларнинг тажрибаси шундан далолат берадики, агар чигит униб чиққан даврда тупроқда озуқа моддалари, айниқса азот запаси кам бўлса экин яхши ўсмайди ва нормал ривожланмайди. Шу сабабли экинни эрта муддатларда озиқлантириш юзасидан зарур чоралар кўриш керак. Акс ҳолда пахтанинг ҳосилдорлиги камайиб кетади.

Ҳозирги вақтда пахтакорлар олдида турган асосий вазифалардан бири — ғўзанинг ўсиши ва ривожланишидаги қолоқликка барҳам бериш, уни тез ўстириш ва нормаль ривожлантиришга эришишдан иборатдир. Бунинг учун ҳар бир қулай кун ва соатдан фойдаланиб, барча майдондаги экинни озиқлантириш тадбирларини кўриш лозим. Ерга экиш олдидан ва экиш билан бир вақтда ўғит солинган майдонлардаги ғўзани эрта муддатларда биринчи марта, сел суви тупроқнинг устки қатламини кўпроқ ювиб кетган майдонлардаги ғўзани эса кетма-кет иккинчи марта озиқлантириш зарур. Қисқа қилиб айтганда, барча майдондаги ғўза май ойининг охири ва июнь ойининг бошида етарли даражада озиқлантирилиши ва шундай қилиб экиннинг озуқа моддаларига бўлган эҳтиёжи тўла қондирилиши зарур.

Маълумки, ғўза ривожланиш даври бир неча босқичга бўлинади. Ана шу босқичларнинг узоқ ёки қисқа бўлиши, кўп жиҳатдан, экин танасида озуқа моддаларининг алмашинувига, унинг ўз вақтида озиқлантирилишига боғлиқдир. Чигит ердан униб чиққанидан бошлаб то ғўза шоналагунгача бўлган босқичнинг узоқ ёки қисқа бўлиши пахтакорларга боғлиқдир. Чунки бу даврдаги об-ҳаво шароити, яъни иссиқлик ва ёруғликнинг етарли бўлиши билан бирга ғўзанинг озуқа ва сув билан етарли миқдорда таъминланиши ҳал қилувчи роль ўйнайди.

Экиннинг ана шу даврдаги ривожланишини тартибга солувчи пахтакор ғўзанинг ўсиши ва ривожланишини анча тезлаштириши мумкин. Лекин ғўзанинг шоналаши билан гуллаши орасидаги даврни пахтакор тартибга солиши қийинроқ. Шундан илгариги, яъни чигит униб чиққандан то ғўза шоналагунгача бўлган даврда экиннинг қандай ўсганлиги ва ривожланганлиги бу даврнинг натижасига тўғридан-тўғри таъсир қилади.

Ғўза шоналай бошлагач, унинг ўсиши тезлашади. Ҳосил шохларининг пайдо бўлиши ана шу ўсишнинг қанчалик тез ёки секин бўлишига боғлиқ. Ғўза қанча тез ўсса, унда навбатдаги ҳосил шохлари шунча тез пайдо бўлади. Демак ҳосилнинг кўп ёки оз бўлиши экин гуллагунга қадар бўлган даврдаги унинг озиқланиш шароитига боғлиқдир. Ғўзани шоналаган вақтда озиқлантириш экиннинг ўсиш жараёнини кучайтириш йўли билан унинг келгуси даврдаги ривожини тезлатиш имконини беради. Бундан ғўзани шоналаш даврида озиқлантириш жуда зарур деган хулоса келиб чиқади.

СоюзНИХИ олимлари ғўза ривожланишининг турли даврларида бериладиган ўғит хилларининг ролини ўрганиб, шоналаш даврида экинни азотли ва калийли ўғитлар билан озиқлантириш мақсадга мувофиқ деган хулосага келдилар. Бу даврда берилган азотли ўғитлар айниқса катта фойда беради. Ғўзага июнь, июль ва август ойларида берилган азотли ўғитларнинг таъсири таққослаб кўрилганида шу нарса аниқландики, экинни ана шу хил ўғитлар билан озиқлантириш қанча кеч ўтказилса, ҳосил шунча кам ва унинг сифати шунча ёмон бўлади. Бошқача қилиб айтганда, яхши очилтириб қўлда ёки машинада териб олинадиган пахтанинг миқдори камайиб кетади. Тажриба ўтказилган майдонда ғўза азотли ўғитлар билан июнь ойида озиқлантирилганида очилмаган кўрак ҳолида териб олинадиган пахтанинг миқдори 7, 9, июль ойида озиқлантирилганида 21,5 ва август ойида озиқлантирилганида 23,2 процентни ташкил этди.

Азотли ўғитларнинг ғўза ривожланишининг турли даврларига, яъни гуллаши ва кўсаклашига таъсири тажриба қилиб кўрилганида, экин шоналаган вақтда азотли ўғитлар билан озиқлантирилганида жуда кўп гул ва кўсак ҳосил қилганлиги маълум бўлди.

Олинган маълумотлар экин шоналагунгача, яъни экиш олдидан, экиш билан бир вақтда ва чигит униб чиққандан кейин эрта муддатларда азотли ўғитлар билан озиқлантирилса унинг гуллаш ва кўсак ҳосил қилиш жараёни тезлашади, экин шоналай бошлаганда азотли ўғитлар билан озиқлантирилса тез ва кўп гул ҳамда кўсак ҳосил қилади деган хулосани чиқариш имкониятини берди.

Ғўза гуллай бошлаган даврда экинни азотли ўғитлар билан озиқлантиришнинг берадиган натижаси ҳам ҳаммага яхши маълум. Ғўза гуллай бошлаган даврда азотли ўғитлар билан озиқлантирилса, ҳосил элементлари кўпроқ сақлаб қолинади ва пайдо бўладиган кўсакларнинг вазни ошади. Лекин кўсакларнинг очилиши ва умуман ҳосилнинг етилиши кечикади. Бу ҳол билан албатта ҳисоблашиш, айниқса экиннинг гуллашгача бўлган даврдаги ривожланиши у ёки бу сабабларга биноан кечиккан йилларда ва айниқса бу йилги шароитда буни алоҳида эътиборга олиш зарур.

Бу йил республикамиз меҳнаткашлари, шу жумладан пахтакорлари барча совет халқлари билан биргаликда Совет ҳокимиятининг 50 йиллигини нишонлайдилар. Барча майдонларда мўл ва сифатли пахта етиштириш юбилейга қилинадиган энг муносиб совға бўлади. Ғўзани белгиланган муддатларда озиқлантириш ва бу муҳим агротехника тадбирини сифатли ўтказиш мўл ва сифатли пахта етиштиришнинг муҳим гаровидир.

П. БЕСЕДИН,
СоюзНИХИ директорининг ўринбосари, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати.
П. ПРОТАСОВ,
СоюзНИХИ агрохимия лабораториясининг мудири, қишлоқ хўжалик фанлари доктори.
Н. ЗЕЛЕНИН,
СоюзНИХИ ўғитлар бўлимининг мудири, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати.

АХЛОҚ МАВЗУИДА

ОТАНИ КАМСИТМАНГ!

Отахон Улуғ Ватан урушидан қайтганда биринчи умр йўлдоши вафот этган эди. Уни ўн олти яшар қизи Нина қарши олди, марҳума онанинг хотирасини эслаб, йиғлашдилар...

Ёш қиз билан оила тебратиш ва ишлаш оғир бўлгани туфайли Григорий Петрович 1945 йилда Прасковья Небогина деган аёлга уйланади. Прасковья ҳам софдил, ширинсухан, соддагина аёллардан бўлиб, булар жуда ҳам тотув турмуш қилишди.

Орадан анча вақт ўтгач Григорий Петровичнинг қизи Нина вояга етди, турмушга чиқиб, ўзидан тиниб-тинчиб кетади. Шу оилага Прасковья билан бирга келган унинг ўғли Петр Рагозин ҳам улғайиб ҳарбий хизматни тамомлаб қайтгач, ичишга одатланади. Эгри юриб, қамалиб ҳам чиқди. Бир эмас, икки бор уйланди. Лекин ота-онанинг панд-насиҳатлари туфайли иккинчи хотини билан турмуш қилиб кетди.

Григорий Петрович Петя Рагозинни ўз ўғлидан ҳам афзалроқ кўрди, унга кўп меҳрибонлик қилди, чин қалбдан оталик тарбиясини берди. Буларнинг яшаб турган уй-жойлари энди торлик қилиб қолди. Шу туфайли оила аъзолари маблағ тўплаб, Сергели районида янги уй-жой қуриш тараддудини кўра бошладилар.

Григорий Петрович тер тўкиб ишлаб, қишли-қировли кунлар келгунча тўрт хона ва бир даҳлизли уйни битирди, деразa, ром, эшик, полларигача ўзи ясаб, ҳаммасини жой-жойига қўндирди, томни ҳам шифер билан ўзи ёпди.

Лекин вақт ўтиши билан ота-боланинг муросалари секин-аста бузила бошлади. Петянинг нияти бузилиб, бу иморатга тўлиқ эгалик қилиш учун турли найранглар қилабошлади. У кўпинча ичиб келиб, тўполон қиладиган, ота-онасини қаттиқ ҳақоратлайдиган бўлиб қолади.

Лекин Петя собиқ Калинин район, Чоштепа қишлоқ Советининг справкаси билан бу уй-жойни ўз номига ўтказиб олиб, «Бу ерда сенларнинг ҳеч ҳаққинг йўқ, ҳозир уйни бўшатинглар!» деб ота-онани уйдан ҳайдай бошлади.

Ўгайлигини билдирмай, ёшлигидан тарбия қилган ота-онага ҳурмат шуми?

У. БУРҲОНОВ,
Б. ОРИФХЎЖАЕВ,
ўқитувчилар.

Шредер номли боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-текшириш институтининг тажриба участкаларида қулупнай ва бошқа уруғли меваларнинг 60 сорти ўстирилмоқда. Ана шу участкаларнинг ҳар гектаридан 10 тоннадан ортиқ ҳосил олиняпти. Бунга энг яхши навларни етиштириш ва илғор агротехника қоидаларини жорий қилиш туфайли эришиляпти. Суратда: участка агрономи Н. Шокиров ва ишчи Л. Ҳамидхўжаева қулупнай теримида.

Ҳ. Ҳайитмуҳаммедов фотоси, (ЎзТАГ фотохроникаси).

ПИЛЛА — ДАВЛАТГА

ДАСТЛАБКИ ҲОСИЛ

Сурхондарё область, Шеробод райони хўжаликларида давлатга пилла етказиб бериш кун сайин қизғин тус оляпти. Ленин номли, Киров номли колхозлар ва «Янгиобод» совхози пиллачилари бу ишда пешқадамлик қиляптилар.

Ленин номли колхознинг илғор пиллачиси Саодат Муҳаммадиева бир қути қурт уруғидан 80 килограмм пилла ҳосили олди. Унинг пилласи юқори сортга қабул қилинди. Саодат Муҳаммадиева давлатга яна 30 килограмм пилла етказиб беришга сўз берди. «Янгиобод» совхозининг У. Абдимўминова ва Н. Тоирова ўртоқлар каби пиллачилари ҳам ҳар қути қурт уруғидан 80 килограммдан ортиқ пилла ҳосили олишга эришдилар.

Н. ХУДОЁРОВ.

КОМПЛЕКС МЕХАНИЗАЦИЯЛАШГАН БРИГАДАЛАР

Тошкент областида илғорлардан бўлган Калинин районидаги Охунбобоев номли колхоз комплекс-чорвачилик бригадасининг беш йиллик иш фаолияти якунланди. КПСС XXIII съездининг делегати Мукаррама Юнусова ана шу бригаданинг ташкилотчиси.

Шу йиллар ичида 65 гектар майдонда етиштирилаётган маккажўхори, беда ва лавлаги ҳосили бир ярим баравар кўпайди, шу экинларнинг таннархи 20 процент камайди. Чорва туёғи кўпайди, сигирлардан соғиб олинаётган сут миқдори ортди. Ҳозир зоти яхшиланган маҳаллий сигирларнинг ҳар бошидан йилига 500 литр кўп сут соғиб олинмоқда.

М. Юнусова бошлиқ бригада давлатга гўшт сотиш йиллик планини бажарди. Унинг фермасига «тандем» типидаги сут соғиш агрегати ўрнатилган. Сут соғувчилардан Тожи Исмоилова, Шикамар Абдухақова ҳозирнинг ўзидаёқ биринчи ярим йилнинг сўнгги ойи ҳисобига сут топширмоқдалар. Фермадаги ишларнинг юксак даражада механизациялаштирилганлиги, арзон ем-хашак етиштирилаётганлиги илғор чорвадорларга бир литр сут таннархини 12 тийингача, бир килограмм гўшт таннархини эса 1 сўм 47 тийинга камайтириш имконини берди.

Ҳозирги вақтда Тошкент областидаги ҳар бир колхоз ва совхозда комплекс-механизациялашган бригадалар ташкил қилинди.

Пахта далаларида

Раҳмонали Эргашев бошлиқ бригада Фарғона область, Ўзбекистон районидаги Ғафур Ғулом номли колхознинг энг юқори ҳосилли бригадаларидан биридир. Бригаданинг барча пахта майдонларида ғўза парвариши намунали ташкил этилган. Биринчи культивация, озиқлантириш ва яганалаш тугалланди.

С. ХОЛМАТОВ.

●

Денов районидаги Охунбобоев номли колхознинг Ашур Рўзиқулов бошлиқ бригадаси аъзолари ўтган йили «Ҳайрандаро» массивидан 55 гектар янги ер очишиб, унда мўл пахта ҳосили етиштирган эдилар. Бригада аъзолари бу йил пахта майдонини 80 гектарга етказиб, ҳар гектар ердан 45 центнердан ҳосил олишмоқчи. Бригада даласида ғўзалар бир текис барқ уриб ўсяпти. Парвариши агротехника қоидалари асосида олиб борилянти. Ғўзалар биринчи парваришдан чиқарилди.

З. ҒУЛОМОВ.

●

«Фарғона» совхози Қамаши районидаги йирик пахтакор хўжалик ҳисобланади. Совхозда пахтадан йил сайин мўл ҳосил етиштириляпти. Бу йил ҳам юқори ҳосилга пухта замин ҳозирланяпти. 1, 2 ва 5-бўлимларда кунига 20 дан ошиқ чопиқ трактори ишлаб турибди. Совхозда 600 гектардан ошиқ майдондаги ғўза қатор оралари биринчи культивациядан чиқарилди.

З. МУҲАММАДИЕВ.

Совет кишиси учун

ҒАМХЎРЛИК РАМЗИ

Инсон ҳақида ғамхўрликнинг муҳим шаҳодати — КПСС Программасида ушбу сўзлар рақам қилинган:

— Давлат органлари, касаба союзлари, колхозлар йигирма йил мобайнида миллий даромад ўсиб борган сари, қарилик ёки инвалидлик орқасида меҳнат қобилиятини йўқотган барча гражданларни моддий жиҳатдан таъминлашни аста-секин ўз зиммаларига ола борадилар.

Касаллиги ва меҳнат қобилиятини йўқотганлиги учун нафақалар, қарилиги учун пенсиялар бериш тартиби, колхозчиларга ҳам жорий қилинади, қарилик ва инвалидлик учун бериладиган пенсияларнинг миқдори оширилади.

Колхозчиларга бериладиган пенсиялар ва нафақалар тўғрисидаги Қонун КПСС Программасининг нақадар реаллигини кўрсатди. Ушбу қонун 1965 йил январидан бошлаб кучга кирди. Ўтган 2 йил мобайнида фақат Хоразм области бўйича 38 мингдан ортиқ колхозчига пенсия ва 21 мингдан ортиқ колхозчи аёлларга нафақалар тўланди.

Область колхозларида 1964 йилда 21 минг колхозчига 1 миллион 850 минг сўм пенсия тўланган бўлса, янги Қонунга асосан 1966 йилда 8 миллион 200 минг сўм пенсия ва нафақа тарқатилди.

Шовот районидаги «Партия XXII съезди» колхозининг аъзоси ўртоқ Отажон Хидиров 63 сўм, Гурлан районидаги «Янги обод» колхозининг аъзоси Пак И. Чун 72 сўмдан колхоз пенсияси олиб, қилган меҳнатларининг ҳузурини кўрмоқдалар

Колхозчи аёлларга ҳомиладорлик отпускалари учун нафақалар ўз вақтида берилмоқда. Жумладан: Шовот районидаги «Партия XIX съезди» колхозининг аъзоси Онажон Худойберганова 394 сўм, «Ленинград» колхозининг аъзоси Рўзибека Бекчонова 416 сўм, Ҳазорасп районидаги Наримонов номли колхоз аъзоси Жумагул Нуриддинова 554 сўм, Зиёда Хўжаева 440 сўм, Янгиариқ районидаги «Ленинград» колхозининг аъзоси Анор Рўзибоева 519 сўм, Нуржон Ибрагимова 713 сўм, Жумагул Зарипова 544 сўм нафақа олдилар.

Колхоз аъзоларига пенсия ва нафақалар алоқа ходимлари томонидан уйларга олиб бориб берилаётир. Бунга кетадиган харажатлар давлат ҳисобидан тўланади.

Пенсия олаётган колхоз аъзолари, колхозда ва давлатнинг қишлоқ хўжалик корхоналарида ишлаб топган даромадларидан қатъи назар, тайинланган пенсияни тўлиқ олмоқдалар. Агар колхозчи кейинги икки йилда кўпроқ иш ҳақи олиб ишласа, пенсияларини шу иш ҳақидан қайтадан ҳисоблатиши мумкин.

Мазкур Қонун кўпгина кекса колхозчиларни моддий аҳволини яхшилади, энг муҳими меҳнатга рағбатлантирди. Кексалар колхоз ишлаб чиқаришида янада актив иштирок қила бошладилар. Бир мисол: Хива районидаги «Партия XXII съезди» колхозининг аъзоси Саттор Отажонов 78 ёшда. У қарилиги сабабли ишдан қолиб кетган эди. 1965 йилда пенсия тайинлангандан кейин меҳнатга яна муҳаббати ортиб, колхоз ишлаб чиқаришида актив иштирок қила бошлади. У 1965 йилда колхоздан 525 сўм иш ҳақи олди.

Саттор Ота каби эл бойлигига бойлик қўшаётган, меҳнатсевар бободеҳқонлар, чорвадорлар ва боғбонлар областимизнинг ҳамма колхозларида бор.

Меҳнаткашларнинг моддий фаровонлигини ошириш партиямизнинг ҳамиша диққат марказида турибди. Партиямиз ишчилар, хизматчилар ва колхозчиларни пенсия билан таъминлашни янада яхшилашга қаратилган тадбирларни белгиламоқда. Беш йиллик план Директиваларида буни яққол кўрамиз.

Беш йилликда колхозчилар социал-таъминоти соҳасида катта тадбирлар амалга ошириладн. Натижада фақат бизнинг областимиз бўйича пенсионерлар сони 50-55 мингга етади ва йилига 20 миллион сўмдан зиёд пенсия ва нафақа тўланадиган бўлади.

Область социал-таъминоти ходимлари Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 50 йиллик тўйини муносиб кутиб олиш учун курашиб, хизмат маданиятини тобора оширадилар.

М. ОТАЖОНОВ,
Хоразм область социал-таъминот бўлими мудирининг ўринбосари.

ХАТЛАРИНГИЗГА ЖАВОБ БЕРАМИЗ

ЎГАЙ ЭМАС

«Заркент» боғдорчилик-узумчилик совхози Янгиқўрғон районининг кўрки. Сўнгги йилларда совхоз посёлкасини ободонлаштириш соҳасида катта ишлар қилинди. Кўпчилик бўлимлар электрлаштирилди, йўлларга тош тўкилди, янги кўприклар қурилди. Лекин нима учундир 4, 5-бўлимлар эсдан чиқариляпти, у ерда истиқомат қилаётган аҳолига қулай маданий-маиший шароит яратиб берилмаётир.

Меҳнаткашлардан олинган ушбу хат район ижроия комитетига текширишга юборилган эди. Олинган жавобда бундай дейилади:

Текширишда меҳнаткашларнинг хатида келтирилган фактлар тўла тасдиқланди. 1966 йилда совхоз посёлкасини ободонлаштириш, шу жумладан электрлаштиришга 60 минг сўм маблағ ажратилган бўлиб, тўла ўзлаштирилди. Шу мақсад учун бу йил яна 10 минг сўм пул ажратилди. Қурилиш ва ободончилик ишлари қизғин олиб боріляпти. Меҳнаткашларнинг хатида тилга олинган бўлимларни ҳам яқин фурсатда электрлаштириш, обод ва чароғон қилиш планлаштирилди.

КОСМОС ВА ЖАМИЯТ

Совет олими философия фанлари доктори ва математика профессори, Чехословакия Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзоси Эрнест Кольман ўз асарларида космик фазони эгаллашнинг социал масалаларига кўп эътибор беради. Биз олимга ана шу проблема билан алоқадор бир қанча саволларга жавоб беришини сўраб мурожаат қилдик.

Циолковскийнинг Қуёш атрофи фазосини забт этиш ғояларининг амалга оширилиши инсониятга нималар беради?

— Циолковский космик эранинг келишини олдиндан айтибгина қолмай, унинг асарлари бу даврни тайёрлаб ҳам берди. 1957 йил 4 октябрда Совет Иттифоқидан Ернинг биринчи сунъий йўлдоши учирилганида шу космик даврнинг остонасига қадам қўйдик. Дастлабки космик қадамларимизнинг аҳамиятига баҳо бериш қийин. Инсоннинг космосга чиқиб бориши ҳозирга қадар инсониятнинг иқтисодий, техникавий ва илмий тараққиётига ҳад қўйиб келган ердаги кўпгина чекланишлардан бизни халос этади.

Биринчидан, биз ўзимизга энг яқин космик жисмлар табиий бойликларидан хом ашё ва энергия чиқариб ололганлигимиздан ўз планетамизни ўзгартириш имкониятларимиз қарийб чексиз бўлиб қолади. Шу билан бирликда космик даврнинг тараққиёти планетамизнинг барча илмий техника ва моддий воситаларинингина эмас, шу билан бирликда юксак жисмоний ва маънавий сифатларга эга бўлган кишиларнинг коллектив куч-ғайратларини ҳам тўпланишини талаб этади. Бундай кишилар тинчлик ва халқларнинг чинакам озодлиги ва қардошлиги шароитларида ижтимоий онгнинг янгитдан кўтарилиши натижасида пайдо бўлиши мумкин. Бошқача сўз билан айтганда, космик даврнинг яшнашини ижтимоий тараққи- [illegible]

...гия фанлари янада кучайтириб юборилади. Башарти Марсда ҳеч бўлмаса ҳаёт излари топиладиган бўлса, «ҳаёт» тушунчасининг ўзи углеродли молекулалар билан боғланиши шарт бўлмаган ўзини ростлаб турувчи система мавжудлиги сингари янада кенг мазмун топса керак. Агарда биз бошқа дунёларда Ердан ташқариги маданиятнинг бирон аломатларини топадиган бўлсак, «жамият» ва «психика» деган тушунчалар жиддий ўзгаришларга дучор бўлиши мумкин. Гапнинг қисқаси, инсониятнинг Октябрь революцияси йўл очиб берган космик даври одамларнинг турмушини ҳам, онгини ҳам тубдан ўзгартириб юбормоғи керак.

— Нима учун ҳозирнинг ўзидаёқ космик фазони ўрганиш ва ўзлаштириш зарур? Инсоният Ер ташқарисига барвақт чиқиб кетмадимикин?

— Берган саволингиз жуда ўринли. Маълумки, планетамиз аҳолисининг учдан икки қисми очин-тўқин яшайди, кам тараққий қилган мамлакатларнинг ярмича аҳолиси болалигида ўлиб кетади. Аҳвол шундай экан, нима учун космик тадқиқотларга харажат қилинаётган жуда катта маблағлар ернинг муҳим эҳтиёжларини қондиришга сарфланмаяпти?

Гап шундаки, жамиятнинг эртани ўйламай, келажакни назарда тутмай, фақат ҳозирги кун тўғрисидагина ғамхўрлик қилиб қолишга ҳуқуқи йўқ. Ер аҳолисининг сони тинмай кўпайиб, ҳозирги вақтда одамлар сони тахминан ҳар 50 йилда икки баравар кўпаймоқда. Шу билан бирликда, ҳар бир айрим кишининг моддий ва маданий ноз-неъматларга эҳтиёжлари ошиб бормоқда. Буларни қониқтириш учун тобора кўпроқ энергия ва хом ашё талаб этилади. Фан ва техниканинг ҳозирги даражасида 13 миллиард кишини, келажакда Ернинг барча ресурслари эгаллангани- [illegible]

...ростлаб турадики, одамларнинг бир қисмини Қуёш системамиздаги планеталарга кўчириб ўтказиш эҳтиёжи қолмайди, деб тасдиқловчи фикрлар ҳам бор.

Ер куррасидаги чекланган модда массаси бера оладиган хом ашё ва энергия Ер эҳтиёжларини қондириш учун етарли бўлмай қоладиган вақт эртамикечми етиб келиши иккинчи бир проблемадир. Вақти келиб, биз Ой ва бошқа космик жисмлар билан шуғуллана бошлашимизга ишончим комил.

Космосга назар ташлашимизга мажбур этувчи бошқа бир сабаб ҳам бор. Ҳозирги кунда бу нарса ортиқча назарий ва хаёлий бўлиб кўринса-да, лекин шунга қарамай, буни эътиборга олмасдан қолиш мумкин эмас. Қачонлардир, орадан неча юз миллион йил ўтганидан сўнг, Қуёш системасининг вазияти (Ердан қуёшгача бўлган масофа, Қуёш радиацияси) ўзгаради. Ерда яшаш учун ноқулай шароитлар пайдо бўлиши мумкин. Лекин инсоният ўз ҳалокатини қўл қовуштириб кутиб ўтирмайди. Шунда бошқа космик жисмларга кўчиб ўтиш ёки яшаладиган сунъий планеталар қуриш масаласи кўндаланг бўлса эҳтимол. Шуларнинг ҳаммасини инсонни космосга чиқармай тасаввур этиб бўлмайди.

Шунинг учун ҳам космонавтиканинг дастлабки қадамлари вақтидан сира илгари эмаслигига аминман: булар инсониятнинг космик даврга, инсоннинг Ердан ташқаридаги шароитларга мослашувига узоқ тайёргарлигининг бошланишидир. Чунончи, бу ўз вақтида бошланган тайёргарликдир. Ниҳоят, космосга чиқишимизнинг яна бир сабабини эшитинг: онг ҳамиша бевосита ўрганилаётган нарса чегарасидан олисга интилади, унинг фазо ва вақтдаги энг олис ҳодисалар билан ҳам алоқаларини, албатта, қидиради. Одам тафаккури, фантазиясининг парвозини тўхтатиб ёки [illegible]

...талаб этди. Бирон кашфиёт ва ихтиро учун энг қимматли нарса — яхшиларнинг яхшилари ҳаётини бермай иложи топилган фан ва техника соҳаси йўқ. Космонавтикада эса қадимги Рим файласуфи Сенеканинг «Жафо чекиб — юлдузларга» деган сўзлари, афсуски, асосли бўлиб чиқмоқда.

— Космосга чиқишнинг фан-техника тараққиётига таъсири қандай?

— Бу саволингизга мен қисман жавоб бердим. Такрор айтаманки, фан Ердаги чекланишлардан халос бўлгач, баайни Еримиз қонуниятлари бутун коинот учун муштарак эканлиги тўғрисидаги тасаввурдан ҳам қутулади. Лекин космосга чиқиб боришнинг ҳозирги бошланғич босқичи ҳам фан-техника тараққиётига таъсир кўрсатяпти. Космонавтика учун яратилган кўпгина материаллар, аппаратлар, асбоблар Ерда ҳам жуда қўл келадиган нарсалар бўлиб чиқди. Махсус йўлдошлар бутун Ер курраси миқёсида радиоалоқа ва телевидение кўрсатишни амалга оширяпти; кейинчалик бориб бу йўлдошлар об-ҳаво прогнозини тубдан яхшилашга, табиий офатларнинг олдини олишга хизмат қилади. Космонавтика саноатнинг кўпгина тармоқлари, электроника, радиотехника, телемеханика, эриши қийин материаллар химияси, ракетасозлик, микроэлектроника, квант генераторлари техникаси каби кўпгина тармоқларнинг тараққиётини рағбатлантирмоқда. Космонавтика кибернетика тараққиётини тезлаштирди (кибернетика қурилмаларисиз космонавтика мутлақо бўлмасди). Ишлаб чиқаришга кибернетика ва математика методлари тобора активроқ кириб бориб, барча фанларга, жумладан биология ва ижтимоий фанларга тобора кўпроқ таъсир кўрсатмоқда ва кўрсатажак. Ҳозирнинг ўзидаёқ биология, медицина, психология одамнинг ердагидан фарқ қилувчи шароитлардаги хулқи-атворини тадқиқ этмоқда. Буларнинг ҳаммаси ўзимиз ҳақимиздаги билимларимизни кенгайтирибгина қолмай, табиатимизни такомиллаштиришга ҳам кўмак беради. Янги методлар билан қуролланган ижтимоий фанлар эса коммунистик жамиятни барпо этиш ва уни равнақ топтиришга ёрдам беради.

* * *

Суҳбатнинг охирида унинг автори тўғрисида бир неча сўз айтайлик. Эрнест Кольман — чех, 1918 йилдан бери КПСС аъзоси. У Қизил Армия сафларида контрреволюция ва интервентларга қарши жанг қилган интернационал полкларнинг энг олдинги жангчиларидан биридир. 1919 йил 1 Май байрам куни Эрнест Кольман В. И. Ленинга таништирилган. Владимир Ильич ёш жангчининг фалсафий ва математик маълумотидан хабар топгач, унинг фан билан шуғулланишига маслаҳат берган. Эрнест Кольман гражданлар уруши тугагандан сўнг мана шу маслаҳатга амал қилган.

А. РОМАНОВ,
ТАСС обзорчиси.

Қарши шаҳрининг бугунги қиёфаси.
А. Тўраев фотоси.

ҚЎШИҚЛАР ҚАНОТЛАНГАНДА

Ҳаётни қўшиқсиз тасаввур қилиб бўлмайди. Давру-давронимизнинг ҳар бир они олам-олам қўшиқ ва хандаларга ҳамдам-ҳамнафас.

Бизга ана шундай мангу шодлик ва бахтиёрлик дунёсини яратиб берган буюк саодат қуёшимизнинг 50 йиллик муаззам тўйини халқимиз муносиб нишонлашга ҳозирланмоқда.

Мана бир неча кундирки, бадиий ҳаваскорлик тўгараклари пойтахтимизга ўзларининг серқирра талантларини намойиш этмоққа келдилар.

Республикамизда ҳаваскорлик санъатини ривожлантиришда ўзининг ташкилотчилиги, ишчан ва маъқул санъати билан халқимиз орасида танилган бадиий раҳбар ходимлар борки, уларнинг ғайрат-шижоатлари томошабинларни мафтун этди.

Марғилонлик Холмат Қурбонов бир неча йилдан буён Марғилон шойи тўқиш комбинати қошида ташкил этилган ашула ва рақс халқ ансамблига бадиий раҳбарлик қилиб келмоқда. Ансамблнинг ижрочилик маҳоратига ҳатто пойтахтимиз Москва жамоатчилиги ҳам юксак баҳо берган эди. Орджоникидзе районидаги «Қизил Ўзбекистон» колхози қошида ташкил этилган Х. Нишонов раҳбарлик қилаётган ашула ва рақс халқ ансамбли, Фарғона область Ленинград район маданият уйида уюшган ёш санъаткорлар группаси, Наманган шаҳар маданият уйидаги ашула ва рақс халқ ансамблининг ижодий фаолияти барча санъат мухлисларига маъқул бўлди.

Тошкентга келган кўпсонли бадиий ҳаваскорлик тўгаракларининг коллективлари ўзларининг ижрочилик маҳоратлари билан бир нечта синов ва кўрикларнинг ғолибидирлар. Пойтахтимиз жамоатчилиги ёш истеъдод соҳибларининг умидли санъатларини шаҳардаги тўқимачилар, пойафзалчилар маданият саройларида, маданият уйларида, боғ, завод ва фабрика саҳналарида завқ билан томоша қилдилар.

Фарғонадаги Ф. Дзержинский номидаги тўқимачилик комбинати қошида ташкил этилган ашула ва рақс коллективи ўзининг «Гўзал Фарғона», «Ялли-ялли», «Ленин ҳақида қўшиқ» каби ялла, лапар ва композицияси билан томошабиннинг олқишига сазовор бўлди. Марғилон ипак комбинатида ташкил этилган ашула ва рақс халқ ансамбли ижро этган «Пилла» рақси, «Озодлик» номли композицияси ўзининг воқебандлиги жўшқин ва жозибали ижроси билан томошабинларнинг олқишларига сазовор бўлди.

Ленинград район маданият уйи қатнашчилари томонидан «Ёр ўтдими», «Фарғонамиз», «Чаққон қиз» каби ашула ва рақслар юксак савияда ижро этилди. Бу ашула ва рақс ансамблининг ташкил этилганига кўп вақт бўлгани йўқ. Аммо қисқа вақт ичида ансамбль талай истеъдодли ёшларга эга бўлди ва Қўқон группа районлари аҳолиси ўртасида ўз санъати билан анча муваффақият қозонди. Саидахон Абдуллаева, Озодахон Баҳодирова, Раҳимжон Камоловлар ансамблнинг севимли ижрочиларидан. Бу катта коллективга ўзининг ижрочилик маҳорати билан халқимиз орасида машҳур бўлган ҳофиз Расулқори Мамадалиев устозлик қилмоқда.

Бекобод металлургия заводи қошидаги ҳаваскорлик тўгарагининг хореографик чиқишлари, Туркистон ҳарбий округи рақс группаси ижро этган рақслар, Андижон область Балиқчи районидаги «Правда» колхози аъзоси Асқарали Умаров ижросидаги қизиқчиликлар ҳамда Наманган шаҳар маданият уйи қошидаги ашула ва рақс ансамблининг маҳорати, Феруза Дадабоева, Равшан Шайхуддиновалар ижро этган рақс ва лапарлар гўзал ва мафтункор.

Жонажон республикамиз бўйлаб кенг қулоч ёйган халк ҳаваскорлик санъати фестивали қатнашчилари ижросидаги ҳар бир куй, қўшиқ, рақс ва бошқа жанрдаги чиқишлар самимийлиги, овозларнинг тиниқ ва жарангдорлиги, рақсларнинг мафтункорлиги билан диққатга сазовордир. Навқирон санъат шайдоларининг чиқишлари ўтган куни Навоий номидаги Катта театр биносида якунланди. Кенг жамоатчилик уларнинг санъатига яна бир марта таҳсинлар айтди.

Бу навқирон талант соҳиблари тонгдек мусаффо санъатимизнинг келажагидирлар. Уларнинг келгусида ўқиб, ўрганиб, санъат сирларини завқ ва қунт билан эгаллашларига, санъатимиз ва саҳнамиз юлдузлари, эстрада ва кино қалдирғочлари бўлиб етишувига ишончимиз комил.

Дадахон ҲАСАНОВ.
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбири.

Суратларда: **фестиваль қатнашчиларининг чиқишлари.**

И. **Глауберзон** фотолари.

Футбол

«ЧАРМ ТЎП—67» ЎЙИНДА

Футбол — кичкинтойларнинг ҳам севимли ўйини бўлиб қолди. Кўчаларда, ҳовлиларда, спорт майдончаларида тўп ўйнаётган болаларни учратасиз.

Болалардаги қизиқишни ҳисобга олиб ВЛКСМ Марказий Комитети кўча, ҳовли командалари ўртасида мусобақалар ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилган эди.

Ана шу қарор асосида ўтган йили республикамизда биринчи марта болалар кўча командаларининг мусобақаси ўтказилди. Республика чемпиони номини олиш учун 53 мингга яқин кичик футболчиларни ўзига бирлаштирган 500 дан зиёд команда ўзаро беллашди. Август ойида бўлган финал ўйинлари айниқса кескин ўтди. Ўйинларни юксак савияда ўтказган Тошкентнинг «Шайба» командаси 1-ўринни эгаллади. Бу команда Бутуниттифоқ финал ўйинларида ҳам муваффақиятли қатнашди.

Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети бу йил ҳам «Чарм тўп» мукофоти учун мусобақа ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилди. Ўтган йилги оммавийлик ва қизиқишни ҳисобга олиб мусобақа шартларига айрим ўзгартишлар киритилди. Масалан, бу йил республика финалида 11 эмас, 22 та команда қатнашади. Қишлоқ ҳамда шаҳар командалари алоҳида-алоҳида учрашадилар. Ўйинга 1 майда старт берилди. Ёш футболчилар жамоатчи тренерлар раҳбарлигида тинмай машқ қилишяпти. Тошкентнинг «Шайба», Самарқанднинг «Гром», Фарғонанинг «Большевик» ва Гулистон шаҳрининг «Чайка» командалари бу йил ҳам республика биринчилигида беллашадилар.

Республика финали эса 16-30 июлда Тошкентда ўтказилади.

Т. ҲАБИЛОВ.

Планетамизда

СОЦИАЛИСТИК ҲАМДЎСТЛИКНИНГ БИРЛИГИ МУСТАҲКАМЛАНМОҚДА

Социалистик давлатларнинг ҳамкорлиги ва қардошларча бирлиги мустаҳкамланиб бораётганлигини кўрсатадиган янгидан-янги далилларга эга бўлмоқдамиз. Кейинги ойларда Европадаги социалистик мамлакатлар ўртасида дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисида тузилган бир қанча шартномалар Европада хавфсизлик, тинчлик ва стабилликни мустаҳкамлашга қўшилган катта ҳиссадир. Германия Демократик Республикаси, Польша, Чехословакия ва Венгрия ўртасида тузилган шартномаларга шундай баҳо берилмоқда. Америка Қўшма Штатларининг ёрдами билан иккинчи жаҳон уруши якунларининг қайтадан кўриб чиқилишига ҳали ҳам умид боғлаётган Ғарбий Германиядаги реакцион доираларнинг сиёсатини эътиборга олганда, бу шартномалар халқаро миқёсда жуда катта аҳамиятга эгадир.

КПСС Марказий Комитети Бош секретари Л. И. Брежнев бошчилигидаги Совет партия-ҳукумат делегациясининг Болгарияга қилган визити кейинги вақтлардаги воқеалар халқасининг муҳим бўғинидир. Визит вақтида Совет Иттифоқи билан Болгария ўртасида дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисида кейинги 20 йилга мўлжалланиб имзоланган шартнома ҳар иккала мамлакатнинг бир-бирига тобора яқинлашуви ва улар ўртасидаги ҳар томонлама ҳамкорликнинг мантиқий, қонунияти натижасидир. Янги шартнома бу процессни мустаҳкамлайди ва ривожлантиради. «Болгар халқи, деб таъкидлайди «Работническое дело» газетаси, шартномани социалистик жамият қурилишида янги, янада катта муваффақиятларни қўлга киритишнинг мустаҳкам гарантияси, деб билади».

Совет—болгар шартномасини социалистик давлатлар ўртасида мавжуд бўлган ва ташқи сиёсат соҳасидаги ўз ҳаракатларини мувофиқлаштириб олиб бориш имкониятини берадиган икки томонлама ва кўп томонлама алоқалар системасидан ажратиб қараш асло мумкин эмас. Шарқий Европадаги социалистик давлатлар ўртасида дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисида тузилган ва Варшава Шартномаси номи билан машҳур бўлган шартнома ана шу системанинг муҳим таркибий қисмидир. Бу шартноманинг 12 йиллик юбилейи яқинда барча қардош мамлакатларда нишонланди. Янги шартнома бу системанинг ажралмас қисмидир. (ТАСС).

ПЛАНЕТА ЯНГИЛИКЛАРИ

ФРАНЦИЯ МИЛЛАТ МАЖЛИСИДА

ПАРИЖ. Иқтисодий ва социал соҳаларда ҳукуматга махсус ваколатлар бериш тўғрисида ҳукумат киритган қонун лойиҳаси устида Франция миллат мажлисида бошланган музокаралар икки кун давом этганидан кейин, ҳукуматга ишончсизлик билдириш тўғрисидаги резолюция овозга қўйилди. Бу резолюцияни коммунист депутатлар ҳамда демократик ва социалистик сўл кучлар федерациясининг аъзолари бўлган депутатлар биргаликда киритдилар. Резолюцияни ёқлаб 236 овоз берилди. Ваҳолонки, унинг қабул қилиниши учун кўпчилик 244 овоз берилиши зарур эди.

Шундай қилиб, ҳукуматга махсус ваколатлар бериш тўғрисида миллат мажлисида қабул қилинган қонун лойиҳаси 1 июнда Франция сенатида муҳокама қилина бошлайди.

ГЛЕЗОС БИЛАН КИРКОСНИНГ ҲАЁТИ ХАВФ ОСТИДА

БЕЛГРАД. Манолис Глезос билан Леонидас Киркоснинг ҳаёти яна хавф остида қолди. ТАНЮГ агентлигининг хабарида айтилишича, «Ҳақиқат овози» грек радиостанциясининг бу ерда қабул қилиб олинган эшиттиришида шундай дейилган.

Бирлашган демократик сўл партия (ЭДА)нинг бу икки раҳбари Афинадаги хавфсизлик органларининг агентлари қўлига тушиб қолиб, қийноққа солинаётган бўлсалар керак, ёки уларни махсус ҳарбий суд Грециядаги ҳукмрон ҳарбий хунта ҳозирги вақтда тайёрлаётган сўқма айбларга асосланиб туриб, ўлим жазосига ҳукм қилинишлари мумкин, дейилади «Ҳақиқат овози» радиоси эшиттирган хабарда.

СУРИЯ АҲОЛИСИ

ҚОҲИРА. МЕН агентлигининг мухбири Дамашқдан хабар беради: 1966 йилнинг охирида Сурия аҳолиси 5 миллион 761 минг 346 кишига етди. 1965 йилдан бери мамлакат аҳолиси 294.214 нафар кўпайди.

ИСЛАНДИЯДА КОНКУРС

РЕЙКЬЯВИК. «Исландия — СССР» жамияти «Совет Иттифоқи 50 ёшда» деган шиор остида гимназия ва ўрта мактабларнинг ўқувчилари орасида Советлар мамлакати тўғрисида энг яхши иншо ёзиш учун конкурс ўтказмоқда.

ЖИНОЯТЧИЛАР КЎПАЙМОҚДА

ВАШИНГТОН. АҚШ пойтахтида қилинаётган жиноятлар сони ниҳоят даражада тез кўпайиб бормоқда. Масалан, пойтахтда қилинган таловчиликлар сони апрель ойида ўтган йилнинг шу ойидагига нисбатан 103,8 процент кўпайди. Автомобилларни ўғирлаб кетиш 48 процент, бошқа жиноятлар 59,7 процент кўпайди.

Вашингтоннинг бир қанча районларида жиноятлар сони ўтган ойдагига нисбатан икки баравардан зиёдроқ кўпайди. (ТАСС).

СОВЕТ—ИТАЛИЯ МУНОСАБАТЛАРИ РИВОЖЛАНМОҚДА

Совет Иттифоқи билан Италия ўртасидаги муносабатлар муваффақиятли суратда ривожланмоқда. Италия ташқи ишлар министри А. Фанфанининг яқинда СССРга қилган визити вақтида ҳар иккала мамлакат ўртасида олиб борилган музокаралар сиёсий, иқтисодий илмий-техникавий ва маданий соҳалардаги ҳамкорликни янада кенгайтиришга олиб келди. Бир қанча янги битимлар тузилди. Ҳар иккала томон иқтисодий ва савдо-сотиқ алоқалари кўнгилдагидек ривожланиб бораётганлигидан мамнун эканликларини билдиришди. Жумладан, Волга бўйида енгил автомобиллар ишлаб чиқарадиган завод қурилишида Италиядаги Фиат фирмасининг иштироки тўғрисидаги битимнинг планга мувофиқ суратда бажарилаётганлиги қайд қилинди. СССРдан Италияга табиий газ етказиб бериш ва СССР—Италия газ қувури қуриш тўғрисида битим тузиш каби муҳим масала ҳам муҳокама қилинди.

Музокараларда халқаро аҳволга доир бир қанча масалалар, жумладан, қуролсизланиш, халқаро кескинликни юмшатиш масалалари муҳокама қилинди. Ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисида самарали шартномани тузиш билан боғлиқ бўлган масалалар батафсил қараб чиқилди. Европа қитъасида кескинликни юмшатиш ва хавфсизлик проблемаларини муҳокама қилиш вақтида бу масалаларни қараб чиқиш учун кенгаш чақириш ва бу кенгашни чақиришга яхши тайёргарлик кўриш тўғрисидаги таклифга катта эътибор берилди.

Италия матбуоти умуман Совет—Италия музокараларидан қаноат ҳосил қилганлигини билдиради. Бир қанча проблемалар юзасидан ҳар иккала томоннинг тутган йўли бир хил бўлмаса ҳам тинчлик ва хавфсизликни таъминлаш билан боғлиқ бўлган муҳим масалаларда уларнинг фикрлари бир-бирларига яқин эканлиги муҳимдир. (ТАСС).

ХАНОЙДА МАТБУОТ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

ХАНОЙ. ТАСС мухбири Е. КОБЕЛЕВ хабар беради: Америка авиацияси 19 майда Ханой ва унинг атрофига ҳужум қилганлиги муносабати билан Вьетнам халқ армияси олий қўмондонлигининг штаби 20 майда эрталаб матбуот конференцияси уюштирди.

Штаб вакили йиғилган журналистларга айтдики, Америка агрессорлари «Ханой марказий районлари ва унинг атрофини бомбардимон қилиб ва ўққа тутиб, урушни авж олдириш йўлида янги ниҳоятда жиддий қадам қўйдилар». Қароқчилар қазиган чоҳларига ўзлари тушдилар. Пойтахтнинг зенит-ракета қўшинлари ва Вьетнам қирувчи авиацияси душманнинг 10 та самолётини уриб туширдилар: эрталабки ҳужумда 6 таси, тушдан кейинги ҳужумда 4 таси уриб туширилди. Шундай қилиб, сўнгги 25 кун мобайнида Вьетнам пойтахтининг ҳимоячилари Америка авиацияси билан 11 марта жанг қилиб, американинг 36 самолётини уриб туширдилар.

Олий қўмондонлик штабининг вакили кеча Ханой устида уриб туширилган Америка учувчиларидан 5 тасининг номини айтди. Булар лейтенант Жозеф План, лейтенант Гарет Андерсон, майор Уильям Старк, капитан Жек Уолнерс, майор Жеймс Гриффинлардир. Бу учувчиларнинг ҳаммаси 7-Америка флотининг «Китти-хок» авианосида жойлаштирилган 11-авиация қаноти составига кирганлар. Матбуот конференциясида Американинг асир олинган учувчиларидан иккитаси кўрсатилди.

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАСИДАН

● **АРМИЯГА ЧАҚИРИҚ ПУНКТИ ОЛДИДА НАМОЙИШ**

НЬЮ-ЙОРК. Мило У Кидаги (Висконсин штати) армияга чақириш пункти олдида Вьетнамдаги урушга қарши норозилик намойиши ўтказилди. «Армияга чақиришга қарши Висконсин иттифоқи»нинг аъзолари бўлган ёш намойишчилар армияга чақирилган йигитлар билан аралашиб, армия пункти территориясига ўтиб олдилар. 11 киши қамоққа олинди.

● **ГРЕЦИЯДА ДЕМОКРАТИЯНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ ЙЎЛИДА**

ЛОНДОН. Лондонда ўқиётган грек студентлари Грециядаги ҳарбий тўнтаришга қарши намойиш ўтказдилар.

● **ДОКЛАДЧИ КЕЛГАН ЖОЙИГА ЖЎНАБ ҚОЛДИ**

ВЕНА. Австрийс ва чет эллик студентлар Американинг Австриядаги элчихонасининг Пресс атташеси Ян Зенерни «Янкилар уйларингга жўнаб қолинглар!» деган хитоблар ва қаҳр-ғазаб қичқириқлари билан кутиб олдилар. У, Грац шаҳрида «Вьетнам — разил урушми ёки сиёсий заруратми» деган темада доклад қилмоқчи бўлган. Австрия матбуот агентлиги ана шу ҳақда хабар берди.

Студентларнинг маҳаллий ташкилоти доклад бўладиган залда тўпланган кишиларга Америка дипломатининг чиқишига қарши норозилик варақалари тарқатди.

«Жаноб Зенер,— дейилади варақада,— сиз Американинг Жанубий ва Шимолий Вьетнамга қарши агрессиясини оқлаш учун Грацга келдингиз. Бизлар сўзга чиқишингизни иғвогарлик деб баҳолаймиз ва доклад қилишингизга йўл қўймаймиз».

Америка пресс атташеси гапира ҳам олмади. Австрия полицияси залдагиларни чиқариб юборишга мажбур бўлди, докладчига эса, келган жойига жўнаб қолишга тўғри келди. (ТАСС).

ТАҚРИЗ ВА МАҚОЛАЛАР УЧУН КОНКУРС

Ўзбекистон ССР Театр жамияти ва Ўзбекистон Журналистлар союзи Улуғ Октябрнинг 50-йиллигига бағишланган Ўзбекистон театр санъати масалаларини ёритувчи энг яхши мақолалар ва юбилей спектаклларига ёзилган тақризлар учун республика конкурси эълон қилади.

Конкурсдан мақсад — матбуотда ёритилаётган театр тақризларининг ва театр санъати масалаларига бағишланган материалларнинг бундан кейинги аҳволини яхшилашдир.

КОНКУРС ШАРТЛАРИ

Конкурсга республика ва область газеталари саҳифаларида ҳамда журналларда 1966 йилнинг 7 ноябридан 1967 йилнинг 7 ноябригача ёритилган мақолалар ва тақризлар қабул қилинади.

Конкурс якунлари юбилей йилининг охирида эълон қилинади.

Конкурсда театр танқидчилари, театршунослар, музикашунослар, санъатшунослар, ёзувчилар, драматурглар, журналистлар, театр санъати арбоблари қатнашишлари мумкин.

Конкурс материаллари Ўзбекистон ССР театр жамиятига «Конкурс—3» белгиси билан Тошкент шаҳар, Гоголь кўчаси, 69-уй адресига юборилади.

Конкурс ғолиблари ёрлиқлар ҳамда

битта 200 сўмлик биринчи

иккита 150 сўмдан иккинчи

учта 100 сўмдан учинчи даражали пул мукофотлари билан тақдирланади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ТЕАТР ЖАМИЯТИ

ЎЗБЕКИСТОН ЖУРНАЛИСТЛАР СОЮЗИ.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

РАДИО БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 — Халқ куйлари. 9.30 — Қўшиқлар. 9.45 — «Мурунтов қурилишларида» (тож.). 10.10 — Енгил куйлар. 10.30 — Музикали драмалардан парчалар. 11.10 — «Матбаачилар агитбригадаси» (рус.). 11.25 — Экран куйлари. 12.15 — Спорт. 12.30 — Қўшиқлар. 13.30 — Симфоник асарлар. 16.10 — Ўзбекистон радиоси ва телевидениеси халқ чолғу оркестри. 18.10 — Ленин ҳақида ҳикоялар. 18.30 — Қўшиқлар. 19.20 — Қорақалпоқ куйлари. 20.00 — Сурхондарё қурувчилари — юбилейга» (рус.). 20.10 — Хатларни очганда. 20.45 — «Эстетик идеал ва унинг ёш бўғинда шаклланиши» (суҳбат). 21.25 — Концерт (қишлоқ хўжалик ходимлари учун). 22.10 — Концерт. 22.45 — Р. Ғалимовнинг янги танланган шеърлари (рус.). 23.00 — «СКА» (Ростов) — «Пахтакор» командалари ўртасида футбол (Ростов шаҳридан репортаж).

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА
(3-канал)

Ўзбек тилида: 17.55 — **Эшиттиришлар программаси.** 18.00 — **Сўз — республика слёти қатнашчиларига.**

Рус тилида: 18.25 — **Телевизион янгиликлар.** 18.40 — **Юбилей қурилишларида.** 19.00 — **Майсазор** (бадиий фильм).

Ўзбек тилида: 20.30 — **Телевизион янгиликлар.** 20.45 — **Саломатлик университети** (1-машғулот). 21.15 — **Дўстларимиз юмори** (Ўзбекистонда Венгрия маданияти декадаси). 21.50 — **Ватанга қайтиш** (телевизион бадиий фильм). 23.30 — **Навоий назми тароналари.**

ИККИНЧИ ПРОГРАММА
(5-канал)

Рус тилида: 17.55 — **Эшиттиришлар программаси.**

Ўқув эшиттиришлар программаси.

16.00 — **Химия.** (Олий ўқув юртига кирувчилар учун). 18.35 — **Олий математика** (сиртдан ўқиётган студентлар учун).

19.45 дан — **Москва кўрсатади.**

УЧИНЧИ ПРОГРАММА
(9-канал)

17.00 — **Олмаота телестудиясининг эшиттиришлари.**

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 19.30 — **Эшиттиришлар программаси.** 19.35 — **Расмли ҳикоялар** (болалар учун). 19.55 — **Узоқ Сибирь йўли** (телефильм). 20.25 — **Истеъдодли талант** (санъат усталари). 20.50 — **Тожикистон санъат усталари** (фильм-концерт). 21.20 — **В. Шекспир сонетлари.** 21.40 — **Бадиий фильм.**

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 24/V да **Травиата.**

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Чукотка бошлиғи — «ВОСТОК», НАВОИЙ номли, «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун).

Спартак — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз ва кечқурун), «ЧАЙКА» (кеч соат 6 ва 9-15 минутда).

Беҳожат кочиш — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб соат 10, кундуз 12, 4 ва кеч 8 да), «ЧАЙКА» (кундуз 12, 2 ва 4 да).

Жаллод — «СПУТНИК» (эрталаб соат 11, кундуз 3, 5, кеч 7 ва 9 да), «ФЕСТИВАЛЬ» (кундуз 5, кеч 7 ва 9 да).

Тараумарнинг мағрур ўғлонлари — «МОСКВА», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Овчи — СОБИР РАҲИМОВ номли (кундуз ва кечқурун).

Дарбадарлар — «СПУТНИК» (кундуз ва кечқурун).

Қўлга тушмас қасоскорлар — НАВОИЙ номли (эрталаб соат 10, кундуз 1 ярим, 5 ва кеч 8 яримда).

Севги ва мода — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз соат 2, кеч 6 ва 9-45 минутда).

Майсазордан юриш тақиқланади «МОСКВА» (кеч соат 9-40 минутда).

Юлдузли бола — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз соат 1 да).

«Трясогузка» армияси — «ЧАЙКА» (эрталаб соат 10 да).

ЁЗГИ БИНОДА

(кеч соат 8-45 минут ва 10 яримда)

Дзюдо дахоси — «УДАРНИК»

Судхўрнинг ўлими — «1 МАЙ».

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

БИЗНИНГ АДРЕС ВА ТЕЛЕФОНЛАР

ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» КЎЧАСИ № 26. Редактор — В36545. Редактор ўринбосарлари — В37914, В39323. Масъул секретарь — В34455. Масъул секретарь ўринбосарлари — В37283. Партия турмуши — В33469. Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш, халқаро ҳаёт — В31216. Коммунистик тарбия — В31455. Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — В34780. Совет қурилиши — В33258. Қишлоқ хўжалиги — В37604. Адабиёт ва санъат — В32036, В37221. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — В34451. Маҳаллий ахборот — В32347. Оммавий ишлар ва хатлар — В39005, В33553. Иллюстрация — В34524. Стенографистка — В37343. Корректура — В37162. Эълонлар — В38142. Коммутатор — В30249, В30250, В30251, В30252, В30253, В30256, В30257, В30258.

№ А — 119. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. Индекс 64543. Р. 01815